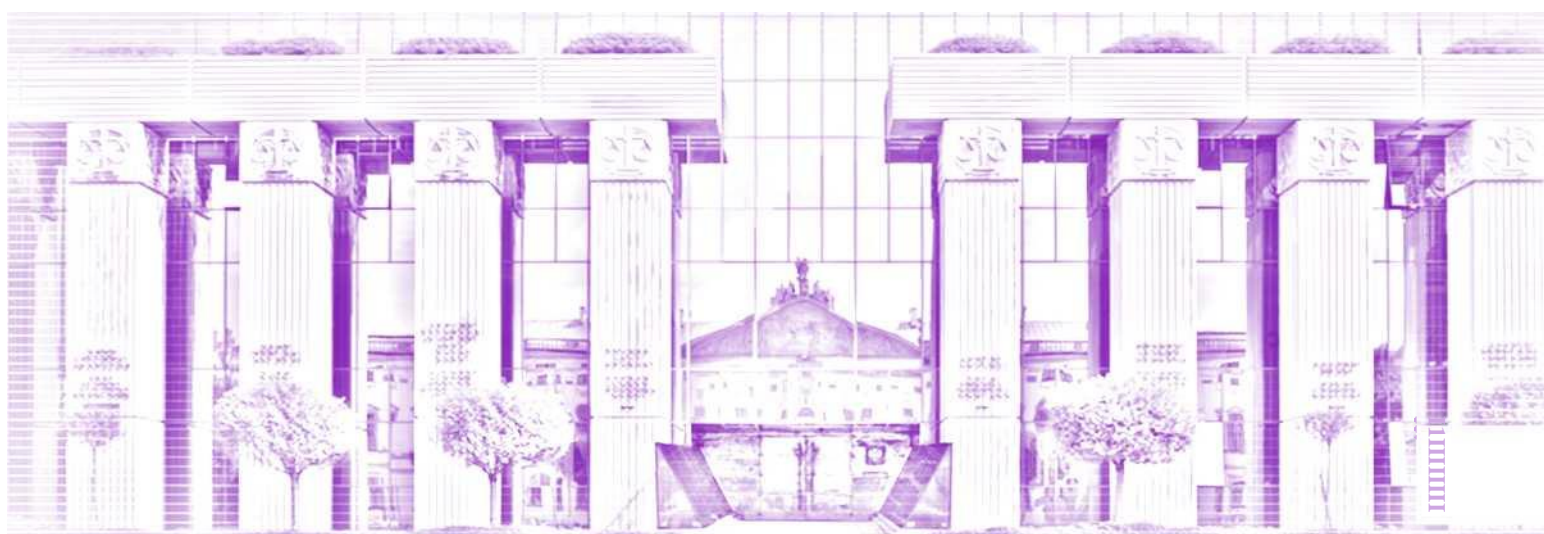

BIULETYN SĄDU NAJWYŻSZEGO

IZBA KONTROLI NADZWYCZAJNEJ
I SPRAW PUBLICZNYCH

SPRAWY WYBORCZE
numer specjalny II

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Opracowanie

Katarzyna Brzostek
Elżbieta Józwiak
Valeri Vachev
Dominika Zwierzyk

Wydawca

Sąd Najwyższy
00-951 Warszawa
Plac Krasińskich 2/4/6
www.sn.pl

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
I. WYBORY PREZYDENTA RP	6
II. KOMPETENCJE SĄDU NAJWYŻSZEGO W ZAKRESIE SPRAW WYBORCZYCH	7
1. WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU NAJWYŻSZEGO	7
2. PODSTAWA PROTESTU WYBORCZEGO.....	7
3. OSOBY UPRAWNIONE DO WNIESIENIA PROTESTU WYBORCZEGO	8
4. TERMIN DO WNIESIENIA PROTESTU WYBORCZEGO	8
5. WYMOGI FORMALNE PROTESTU WYBORCZEGO	9
6. ROZWIĄZANIA SZCZEGÓLNE PRZYJĘTE W SĄDZIE NAJWYŻSZYM W ZWIĄZKU Z ROZPRZESTRZENIANIEM SIĘ WIRUSA SARS-COV-2	11
7. ROZPATRYWANIE PROTESTÓW WYBORCZYCH.....	11
8. POZOSTAWIENIE PROTESTU BEZ DALSZEGO BIEGU	12
9. UCZESTNICY POSTĘPOWANIA W SPRAWACH WYBORCZYCH PRZED SĄDEM NAJWYŻSZYM.....	12
III. SPRAWY ZAINICJOWANE PROTESTAMI WYBORCZYMI	15
1. PROTESTY POZOSTAWIONE BEZ DALSZEGO BIEGU.....	16
2. PROTESTY ZASADNE.....	16
3. PROTESTY BEZZASADNE	17
IV. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA W SPRAWACH WYBORCZYCH – PROTESTY ZASADNE	18
1. BRAK WYSYŁKI PAKIETU WYBORCZEGO, NIEPRAWIDŁOWE WSKAZANIE NUMERU KOMISJI WYBORCZEJ	18
2. WYSYŁKA PAKIETU WYBORCZEGO NA BŁĘDNY ADRES, MIMO PODANIA PRAWIDŁOWYCH DANYCH ADRESOWYCH PRZEZ WYBORCĘ	22
3. BRAK NALEŻYTEJ STARANNOŚCI W ZAKRESIE DORĘCZENIA WYBORCY PAKIETU WYBORCZEGO, CO SKUTKOWAŁO NIEDORĘCZENIEM MU PAKIETU WYBORCZEGO	22
4. OMYŁKOWA WYSYŁKA PAKIETU WYBORCZEGO W SYTUACJI, GDY WYBORCA WNOSIŁ O WYDANIE ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA.....	24
5. BŁĘDNE STWIERDZENIE PRZEZ ORGANY WYBORCZE, ŻE PAKIET WYBORCZY DO GŁOSOWANIA KORESPONDENCYJNEGO MOŻE BYĆ WYSŁANY TYLKO NA ADRES MIESZCZĄCY SIĘ NA TERENIE GMINY, W KTÓREJ WYBORCA JEST WPISANY DO SPISU WYBORCÓW ..	25
6. DORĘCZENIE WYBORCY NIEKOMPLETNEGO PAKIETU WYBORCZEGO.....	26
7. NIEODEBRANIE PRZEZ KONSULA PRZESYŁKI ZAWIERAJĄCEJ KOPERTĘ ZWROTNA, MIMO WYSŁANIA JEJ W TERMINIE PRZEZ WYBORCĘ	29
8. NIEZAPEWNIENIE TAJNOŚCI GŁOSOWANIA POPRZEZ ZASTOSOWANIE PRZY GŁOSOWANIU KORESPONDENCYJNYM KOPERT NA TYLE PRZEZROCZYSTYCH, ŻE MOŻLIWYM BYŁO STWIERDZENIE, NA KOGO WYBORCA ODDAŁ SWÓJ GŁOS.....	30
9. WYDANIE KARTY DO GŁOSOWANIA NIEOPATRZONEJ PIECZĘCIĄ OBWODOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ	32
10. NIEDOSTOSOWANIE LOKALU WYBORCZEGO DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W SYTUACJI, GDY LOKAL TEN ZOSTAŁ OZNACZONY JAKO DOSTOSOWANY DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	35
11. NIEPRAWIDŁOWE WYPEŁNIENIE PRZEZ CZŁONKÓW OBWODOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ OBOWIĄZKU POLEGAJĄCEGO NA PRZYJĘCIU OD WYBORCY W PIERWSZYM GŁOSOWANIU OMYŁKOWO PRZEDSTAWIONEGO ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA UPRAWNIAJĄCEGO DO ODDANIA GŁOSU W PONOWNYM GŁOSOWANIU PRZEZ CZŁONKÓW OBWODOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ	36
12. NIEUPRAWNIONE ZATRZYMANIE PRZEZ CZŁONKA OBWODOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ DOKUMENTU ZAWIERAJĄCEGO ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA W PIERWSZYM I PONOWNYM GŁOSOWANIU UMIESZCZONYM NA JEDNEJ KARTCE PAPIERU	37
13. NIEDOPEŁNIENIE PRZEZ CZŁONKÓW OBWODOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ OBOWIĄZKU ZAMKNIĘCIA I OPIECZĘTOWANIA URNY WYBORCZEJ	39
14. NIEUPRAWNIONE STWIERDZENIE PRZEZ CZŁONKÓW OBWODOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ, ŻE ZAŚWIADCZENIE O UTRACIE DOWODU OSOBISTEGO WYDANE PRZEZ PODINSPEKTORA DS. DOWODÓW OSOBISTYCH JEST DOKUMENTEM STWIERDZAJĄCYM TOŻSAMOŚĆ WYBORCY	40
15. NIEPRAWIDŁOWE UZNANIE ZA WAŻNY GŁOSU, ODDANEGO NA KARCIE DO GŁOSOWANIA, W KTÓREJ WYBORCA NIE UMIEŚCIŁ ZNAKU „X”, A JEDYNIĘ POJEDYNCZĄ KRESKĘ PRZY NAZWISKU JEDNEGO Z KANDYDATÓW	42

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

16. NIEPRAWIDŁOWE UZNANIE ZA NIEWAŻNY GŁOSU ODDANEGO NA KARCIE DO GŁOSOWANIA, NA KTÓREJ UMIESZCZONO, W SPOSÓB W WIĘKSZOŚCI CZYTELNY, PIECZĘĆ OBWODOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ; PRACA CZŁONKÓW KOMISJI WYBORCZEJ W TZW. PODGRUPACH	43
17. BRAK WERYFIKACJI TOŻSAMOŚCI WYBORCY PRZED WYDANIEM MU KARTY DO GŁOSOWANIA.....	44
18. ODMOWA WYDANIA WYBORCY KARTY DO GŁOSOWANIA Z UWAGI NA FAKT, ŻE W RUBRYCE SPISU WYBORCÓW, PRZEZNACZONEJ NA JEGO PODPIS, WIDNIAŁ JUŻ PODPIS INNEJ OSOBY	46
19. BŁĘDNE DOPUSZCZENIE WYBORCY DO GŁOSOWANIA PO ZŁOŻENIU PRZEZ NIEGO PODPISU W ODPOWIEDNIEJ RUBRYCE SPISU WYBORCÓW W SYTUACJI, GDY DANE TE POWINNY ZOSTAĆ WYKREŚLONE, A WYBORCA CELEM ODDANIA GŁOSU WINIEN PRZEDSTAWIĆ ZAŚWIADCZENIE O PRAWIE DO GŁOSOWANIA	47
20. BRAK PODANIA DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI WYNIKÓW GŁOSOWANIA PRZEZ WYWIESZENIE W LOKALU WYBORCZYM W MIEJSCU ŁATWO DOSTĘPNYM DLA WYBORCÓW KOPII PROTOKOŁU GŁOSOWANIA W OBWODZIE.....	48
21. PROWADZENIE AGITACJI W LOKALU WYBORCZYM W DNIU WYBORÓW	50
22. NIEUMIESZCZENIE WYBORCY W SPISIE WYBORCÓW MIMO UPRZEDNIEGO POZYTYWNEGO ROZPATRZENIA JEGO WNIOSKU O DOPISANIE DO SPISU WYBORCÓW.....	51
23. NIEUMIESZCZENIE WYBORCY W SPISIE WYBORCÓW W DNIU GŁOSOWANIA W ZWIĄZKU Z WCZEŚNIEJSZYM POBYTEM WYBORCY W ZAKŁADZIE LECZNICZYM	53
24. NIEWYKREŚLANIE WYBORCY ZE SPISU WYBORCÓW POMIMO WYDANIA MU ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA .	55
25. BRAK SKUTECZNEGO POINFORMOWANIA WYBORCY O UMIESZCZENIU GO W SPISIE WYBORCÓW W ODRĘBNYM OBWODZIE WYBORCZYM Z MOCY PRAWA.....	56
26. BRAK DOPISANIA WYBORCY DO SPISU WYBORCÓW W OBWODZIE GŁOSOWANIA W POLSCE POMIMO WYKREŚLENIA GO ZE SPISU WYBORCÓW W OBWODZIE GŁOSOWANIA ZA GRANICĄ	57
27. BEZZASADNE WYKREŚLENIE WYBORCY ZE SPISU WYBORCÓW, DO KTÓREGO WCZEŚNIEJ ZOSTAŁ ON DOPISANY NA SWÓJ WIOSEK	58
28. WYKREŚLENIE WYBORCY ZE SPISU W JEDNYM OBWODZIE GŁOSOWANIA Z JEDNOCZESNYM DOPISANIEM DO SPISU WYBORCÓW W INNYM OBWODZIE GŁOSOWANIA BEZ JEGO WIEDZY I WNIOSKU.....	59
29. WPROWADZENIE WYBORCY W BŁĄD CO DO MOŻLIWOŚCI WPISANIA NA LISTĘ WYBORCÓW W POLSCE, CO Z UWAGI NA UPŁYW TERMINÓW OKREŚLONYCH W PRAWIE WYBORCZYM UNIEMOŻLIWIŁO MU SKORZYSTANIE Z CZYNNEGO PRAWA WYBORCZEGO.....	60
30. UMIESZCZENIE WYBORCY W DWÓCH SPISACH WYBORCÓW CO HIPOTETYCZNIE UMOŻLIWIAŁO MU ODDANIE DWÓCH WAŻNYCH GŁOSÓW.....	62
31. UMIESZCZENIE WYBORCY W NIEWŁAŚCIWYM SPISIE WYBORCÓW	63
32. WPROWADZENIE WYBORCY W BŁĄD CO DO BRAKU MOŻLIWOŚCI WYDANIA I WYSŁANIA MU ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA	64
33. WADLIWE WYSTAWIENIE ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA POWODUJĄCE NIEDOPUSZCZENIE WYBORCY DO GŁOSOWANIA	67
34. WYDANIE ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA W TERMINIE UNIEMOŻLIWIAJĄCYM SKORZYSTANIE PRZEZ WYBORCĘ Z PRZYSŁUGUJĄCEGO MU CZYNNEGO PRAWA WYBORCZEGO	67
35. NIEUZASADNIONA ODMOWA WYDANIA KARTY DO GŁOSOWANIA ZE WZGLĘDU NA BRAK HOLOGRAMU NA ZAŚWIADCZENIU O PRAWIE DO GŁOSOWANIA SPORZĄDZONYM PRZEZ KONSULA.....	68
V. UCHWAŁA O WAŻNOŚCI WYBORÓW	71
VI. WYKAZ SKRÓTÓW.....	74

WSTĘP

Szanowni Państwo,

w dniu 3 sierpnia 2020 r. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych podjął uchwałę stwierdzającą ważność wyboru Andrzeja Sebastiana Dudy na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dokonanego 12 lipca 2020 r.

Podjęcie uchwały poprzedziły wydane przez Sąd Najwyższy rozstrzygnięcia w przedmiocie zasadności wniesionych protestów przeciwko ważności wyboru Prezydenta RP.

Składam na Państwa ręce Biuletyn Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, który w pełni został poświęcony tematyce wyborczej. Biuletyn przedstawia dane statystyczne oraz szczegółowe informacje na temat spraw wyborczych. Znajdą w nim Państwo także szereg istotnych zagadnień z praktyki wyborczej, które wyłoniły się podczas rozpoznawanych przez Sąd Najwyższy spraw zainicjowanych protestami wyborczymi.

Serdecznie zapraszam do lektury.

dr hab. Joanna Lemańska
Prezes Sądu Najwyższego
kierujący pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej
i Spraw Publicznych

I. WYBORY PREZYDENTA RP

Wybory Prezydenta RP zostały zarządzane postanowieniem Marszałka Sejmu RP z 3 czerwca 2020 r. w sprawie zarządzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2020, poz. 988) na podstawie art. 127 w związku z art. 128 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.; dalej: „Konstytucja”), ustawy z 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1319 ze zm.; dalej: „kodeks wyborczy” lub „k.wyb.”) oraz ustawy z 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego (Dz.U. 2020, poz. 979; dalej: „u.wyb.2020”) na niedzielę 28 czerwca 2020 r. W głosowaniu przeprowadzonym tego dnia żaden z kandydatów nie otrzymał więcej niż połowę głosów ważnych, czego następstwem było przeprowadzenie 12 lipca 2020 r. ponownego głosowania na dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali kolejno największą liczbę głosów: Andrzeja Sebastiana Dudę i Rafała Kazimierza Trzaskowskiego.

W obwieszczeniu Państwowej Komisji Wyborczej z 13 lipca 2020 r. o wynikach ponownego głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2020, poz. 1238) stwierdzono, że w ponownym głosowaniu 12 lipca 2020 r. więcej głosów otrzymał Andrzej Sebastian Duda.

II. KOMPETENCJE SĄDU NAJWYŻSZEGO W ZAKRESIE SPRAW WYBORCZYCH

1. Właściwość Sądu Najwyższego

Do właściwości Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie protestów wyborczych i protestów przeciwko ważności referendum ogólnokrajowego i referendum konstytucyjnego oraz stwierdzanie ważności wyborów i referendum.

*art. 26 § 1 ustawy z 8 grudnia
2017 r. o Sądzie
Najwyższym (t.j. Dz.U.
2021, poz. 154)*

Sprawy z zakresu prawa wyborczego rozpoznawane są w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych i rejestrowane są w repertorium oznaczonym „NSW”.

2. Podstawa protestu wyborczego

Protest może być wniesiony z powodu:

- dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1444 ze zm.; dalej: „k.k.”), którego popełnienie ma wpływ na przebieg głosowania, na ustalenie wyników głosowania lub na wyniki wyborów lub
- naruszenia przepisów kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, które ma wpływ na wynik wyborów.

art. 82 § 1 k.wyb.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Protest wyborczy może dotyczyć naruszeń, które miały miejsce zarówno w czasie głosowania podstawowego (pierwsza tura), jak i w czasie ponownego głosowania (druga tura).

*postanowienie SN z 26 maja 2015
r., III SW 12/15*

Protesty dotyczące sprawy, co do której istniała możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej, pozostawia się bez dalszego biegu.

art. 322 § 2 k.wyb.

3. Osoby uprawnione do wniesienia protestu wyborczego

W przypadku protestu przeciwko ważności wyboru Prezydenta RP, uprawniony do wniesienia jest wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego. Prawo wniesienia protestu przysługuje również przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej i pełnomocnikowi wyborczemu.

art. 82 § 2–5 k.wyb.

4. Termin do wniesienia protestu wyborczego

Co do zasady protest przeciwko wyborowi Prezydenta RP wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 14 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą.

art. 321 § 1 k.wyb.

Z uwagi na szczególną sytuację wywołaną rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 oraz wejście w życie przepisów ustawy z 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego (Dz.U. z 2020, poz. 979) termin na składanie protestów wyborczych został skrócony do 3 dni od dnia podania wyniku wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą.

art. 15 ust. 2 u.wyb.2020

Przywrócenie terminu do wniesienia protestu wyborczego jest niedopuszczalne.

art. 322 § 1 zd. 2 k.wyb.

Wyborcy przebywający za granicą lub na polskim statku morskim mogli złożyć protest na piśmie odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi lub kapitanowi statku w terminie 3 dni od dnia podania wyniku wyborów do publicznej wiadomości.

art. 321 § 2 k.wyb.

W dniu 13 lipca 2020 r. w Dzienniku Ustaw pod pozycją 1238 ukazało się obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z 13 lipca 2020 r. o wynikach ponownego głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Ogłoszenie wyniku wyborów otworzyło termin na wnoszenie protestów wyborczych do Sądu Najwyższego. Protesty przeciwko ważności wyboru Prezydenta RP w 2020 r. można było składać w dniach 14–16 lipca 2020 r.

5. Wymogi formalne protestu wyborczego

Protest wyborczy skierowany przeciwko ważności wyboru Prezydenta RP wymaga zachowania formy pisemnej.

art. 15 ust. 2 u.wyb.2020

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Przepisy kodeksu wyborczego nie przewidują możliwości złożenia protestu przeciwko ważności wyborów w formie elektronicznej, przez e-mail lub za pośrednictwem ePUAP, tego wymagania nie spełnia podpis na proteście przesłanym faksem, który jest tylko kopią tego podpisu.

*postanowienia SN z: 19 listopada
2019 r., I NSW 114/19;*

*25 października 2011 r., III SW
70/11; 10 lipca 2019 r.,
I NSW 55/19;*

*21 listopada 2019 r., I NSW 215/19;
24 października 2019
r., I NSW 86/19;*

14 listopada 2019 r., I NSW 194/19

Protest, jak każde pismo procesowe, powinien spełniać warunki formalne przewidziane dla pisma procesowego, w szczególności zawierać oznaczenie sądu, do którego jest skierowany, imię i nazwisko wnoszącego, oznaczenie rodzaju pisma, podpis strony albo jej pełnomocnika, wymienienie załączników, a także oznaczenie miejsca zamieszkania wnoszącego. Do protestu należy dołączyć pełnomocnictwo, jeżeli pismo wnosi pełnomocnik, który przedtem nie złożył pełnomocnictwa.

*art. 323 k.wyb. w zw. z art. 511 §
1*

*w zw. z art. 187 § 1 i art. 126 § 1
pkt 4 k.p.c.;*

*postanowienie SN z 14 listopada
2019 r., I NSW 194/19*

Protest powinien również spełniać warunki szczególne, które określa kodeks wyborczy, a jego treść powinna obejmować sformułowanie zarzutów, o których mowa w art. 82 § 1 k.wyb., oraz przedstawienie lub wskazanie dowodów na ich poparcie.

art. 82 § 1 i art. 321 § 3 k.wyb.

Protest wyborczy nie podlega opłacie. Ponadto, we wszystkich sprawach rozpoznawanych przed Sądem Najwyższym na podstawie przepisów kodeksu wyborczego – a więc także w sprawach zainicjowanych wniesieniem protestu wyborczego – nie jest konieczne skorzystanie z pomocy profesjonalnego pełnomocnika (adwokata lub radcy prawnego).

art. 6 k.wyb.;
postanowienie SN z 25 czerwca
2019 r., I NSW 58/19

6. Rozwiązania szczególne przyjęte w Sądzie Najwyższym w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2

W związku z wyborami, które odbyły się w 2020 r., w Sądzie Najwyższym utworzono specjalne stanowisko do przyjmowania protestów wyborczych. Osoby składające protesty wyborcze osobiście mogły to zrobić w siedzibie Sądu Najwyższego od wtorku 14 lipca do czwartku 16 lipca 2020 r. w godz. 8–16. W przypadku składania protestu osobiście zachowanie wymogów sanitarnych było monitorowane przez pracowników Sądu Najwyższego, w tym w szczególności w zakresie pomiaru temperatury, korzystania z osłony ust i nosa, zachowania stosownego dystansu oraz dezynfekcji rąk przy wejściu do budynku Sądu Najwyższego.

7. Rozpatrywanie protestów wyborczych

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu protestu wydaje postanowienie:

- uznające zarzuty protestu za bezzasadne albo;
- uznające zarzuty protestu za zasadne, lecz niemające wpływu na wynik wyborów albo;

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

- uznające zarzuty protestu za zasadne i stwierdzające, że popełnione przeciwko wyborom przestępstwo lub naruszenie przepisów kodeksu wyborczego miały wpływ na wynik wyborów.

Sąd Najwyższy rozpoznaje protest wyborczy skierowany przeciwko ważności wyboru Prezydenta RP w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym. Merytoryczne rozpoznanie sprawy kończy wydanie opinii co do zasadności protestu w formie postanowienia. Opinia ta, będąca rozstrzygnięciem o charakterze merytorycznym, powinna zawierać ocenę zarzutów sprowadzającą się do ustalenia, czy przestępstwo przeciwko wyborom lub naruszenie przepisów kodeksu wyborczego miało wpływ na wynik wyborów. Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom, Sąd Najwyższy zobowiązany jest do niezwłocznego zawiadomienia o tym fakcie Prokuratora Generalnego. Od orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawach zainicjowanych wniesieniem protestu wyborczego nie przysługuje żaden środek prawny.

art. 322 i 323 § 1 k.wyb.

8. Pozostawienie protestu bez dalszego biegu

Sąd Najwyższy pozostawia protest bez dalszego biegu m.in., jeżeli został wniesiony przez osobę nieuprawnioną (zob. pkt 3), nie zachowano formy pisemnej, nie zachowano terminu do wniesienia protestu (zob. pkt 4), nie wskazano zarzutów lub dowodów na ich poparcie. Ponadto, Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest dotyczący sprawy, co do której kodeks wyborczy przewiduje możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej.

art. 322 § 1 i 2 k.wyb.

9. Uczestnicy postępowania w sprawach wyborczych przed Sądem Najwyższym

Uczestnikami postępowania są:

- wnoszący protest;
- przewodniczący właściwej komisji wyborczej albo jego zastępca;
- Prokurator Generalny.

art. 323 § 3 k.wyb.

Udział Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej w postępowaniu w sprawach wyborczych uzasadniony jest ustrojową pozycją Komisji w strukturze organów publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej. Państwowa Komisja Wyborcza jako stały i najwyższy organ wyborczy, właściwy w sprawach przeprowadzania wyborów i referendum, sprawuje nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego oraz nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców. Ustawodawca powierzył Państwowej Komisji Wyborczej szereg innych jeszcze zadań dotyczących organizacji procesu wyborczego oraz czuwania nad jego prawidłowym przebiegiem. Państwowa Komisja Wyborcza, m.in. powołuje i rozwiązuje okręgowe i rejonowe komisje wyborcze; powołuje i odwołuje komisarzy wyborczych; rozpatruje skargi na działalność okręgowych komisji wyborczych oraz komisarzy wyborczych; ustala wzory urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzory pieczęci organów wyborczych niższego stopnia; ustala i ogłasza wyniki głosowania i wyniki wyborów w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu wyborczego; wydaje wytyczne wiążące komisarzy wyborczych, urzędników wyborczych i komisje wyborcze niższego stopnia oraz wyjaśnienia dla organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego, a także podległych im jednostek organizacyjnych wykonujących zadania związane z przeprowadzeniem wyborów, jak i dla komitetów wyborczych oraz nadawców radiowych i telewizyjnych. Wreszcie Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w formie obwieszczenia oraz podaje do publicznej wiadomości wyniki wyborów.

*art. 157, 160, 161, 162, 323 § 3
k.wyb.*

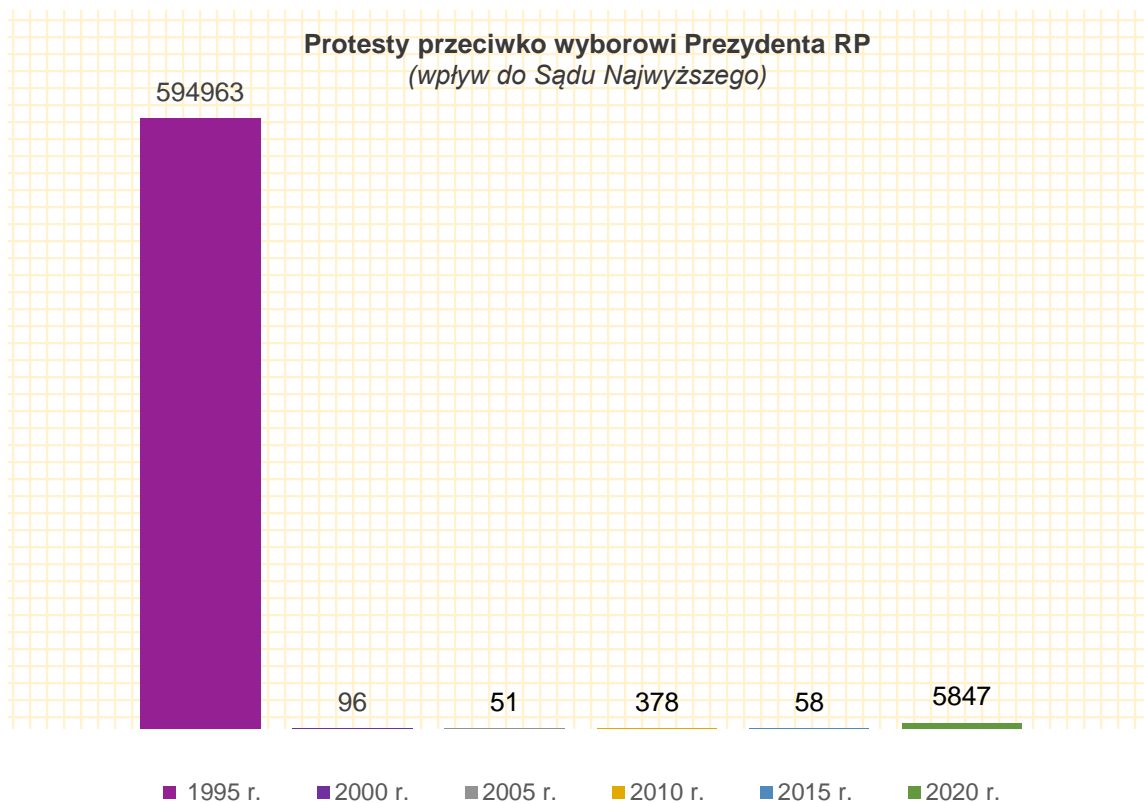
Udział Prokuratora Generalnego jako naczelnego organu prokuratury i zwierzchnika prokuratorów w postępowaniach zainicjowanych wniesieniem protestów wyborczych uzasadniony jest charakterem zarzutów, na jakich może zostać oparty protest wyborczy (zob. pkt 2). Popęlnienie czynu przestępnego stanowi bowiem jedną z dwóch podstaw wniesienia protestu wyborczego i w tym kontekście udział zwierzchnika prokuratury jest konieczny.

art. 82 § 1 k.wyb.

III. SPRAWY ZAINICJOWANE PROTESTAMI WYBORCZYMI

W związku z wyborami Prezydenta RP, zarządzonymi na 28 czerwca 2020 r. (pierwsze głosowanie) i na 12 lipca 2020 r. (ponowne głosowanie) w Sądzie Najwyższym w repertorium „NSW” zarejestrowano **5847 spraw** zainicjowanych wniesieniem protestów. Dla porównania –

w związku z wyborami prezydenckimi w 2015 r. – do Sądu Najwyższego wpłynęło 58 protestów wyborczych, w 2010 r. – 378, w 2005 r. – 51, w 2000 r. – 96, zaś w 1995 r. – 594.963 protestów wyborczych.

1. Protesty pozostawione bez dalszego biegu

Przystępując do rozpoznawania protestów wyborczych, Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności zbadał kwestię ich dopuszczalności. Stwierdzając istnienie przesłanek negatywnych w tym względzie, bez dalszego biegu pozostawiono około 88% protestów, przede wszystkim z uwagi na:

- **niedotrzymanie terminu** przewidzianego do wniesienia protestu wyborczego (art. 15 ust. 2 u.wyb.2020);
- **złożenie protestu przez osobę do tego nieuprawnioną** (art. 82 § 4 i 5 k.wyb.) lub dotyczącego sprawy, w której kodeks wyborczy przewiduje możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej (art. 322 § 2 k.wyb.);
- **sformułowanie zarzutów niemieszczących się w zakresie podstaw** wniesienia protestu (art. 82 § 1 k.wyb.), w tym w szczególności odnoszących się do kwestii finansowania kampanii wyborczej i sposobu prezentacji kandydatów na Prezydenta RP w mediach publicznych, przebiegu procesu legislacyjnego, zgodności funkcjonowania organów państwa oraz treści ustaw i aktów normatywnych z Konstytucją;
- **nieprzedstawienie lub niewskazanie dowodów**, na których oparte zostały zarzuty protestu (art. 321 § 3 k.wyb.).

2. Protesty zasadne

W 93 przypadkach Sąd Najwyższy wyraził opinię, że zarzuty protestu są zasadne (w całości lub w części), lecz stwierdzone naruszenia nie miały wpływu na wynik wyborów. Dla porównania – w związku z wyborami prezydenckimi z 2015 r. – Sąd Najwyższy uznał za zasadne jedynie zarzuty zawarte w 6 protestach.

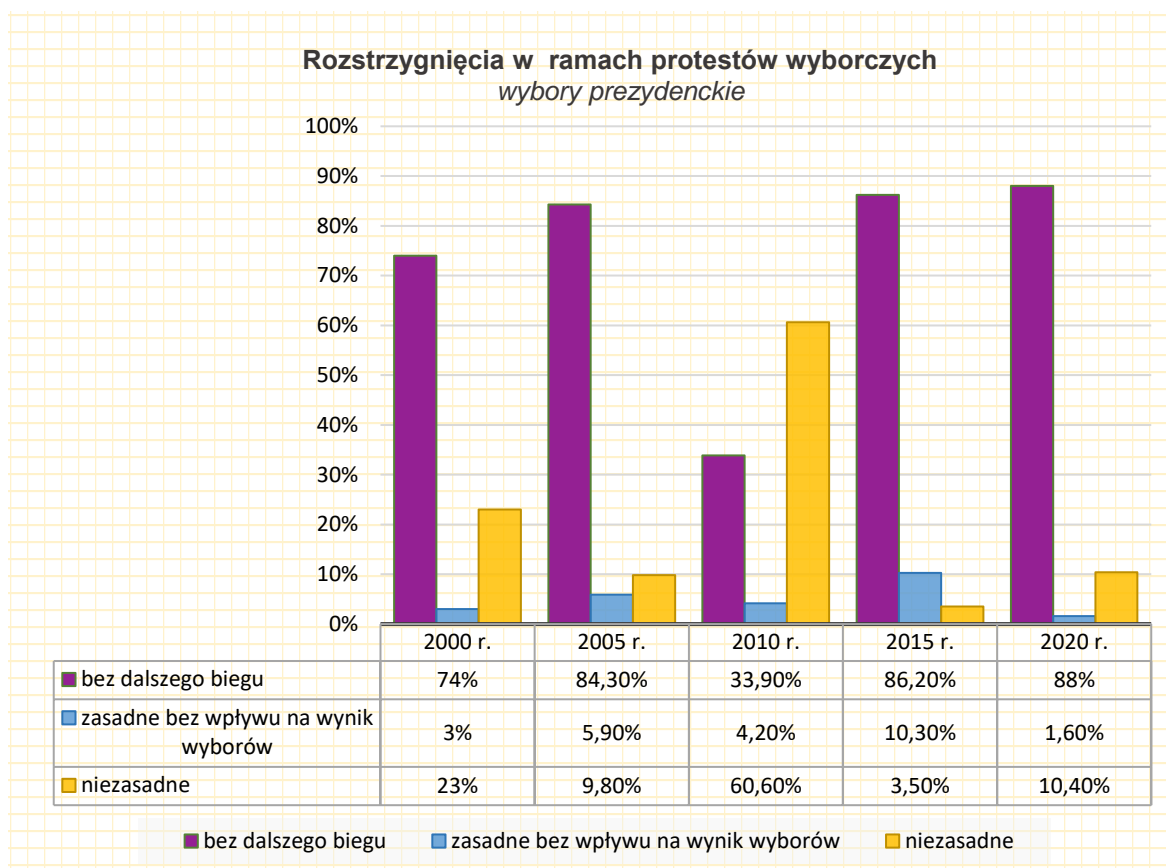

3. Protesty bezzasadne

Zarzuty pozostałych protestów zostały uznane za bezzasadne, przede wszystkim z uwagi na:

- nieudowodnienie zarzutów;
- błędną interpretację przez wnoszących protesty przepisów kodeksu wyborczego oraz ustawy z 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta RP zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego;
- niestwierdzenie nieprawidłowości w działaniach organów wyborczych oraz konsulów w związku z wykonywaniem przez te podmioty obowiązków nałożonych przepisami prawa wyborczego.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

IV. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA W SPRAWACH WYBORCZYCH – PROTESTY ZASADNE

1. Brak wysyłki pakietu wyborczego, nieprawidłowe wskazanie numeru komisji wyborczej

I NSW 134/20, I NSW 2106/20

Nie można zapewnić wyborów w państwie obcym, które na to się nie zgadza lub stawia ograniczenia uniemożliwiające ich przeprowadzenie.

Stan doręczenia opóźnionego pakietu, na podstawie którego sformułowano w proteście zarzuty, nie stanowi efektu działań konsula ani naruszenia polskiego prawa, lecz zagranicznego operatora świadczącego usługi pocztowe w obcej przestrzeni prawnej. Nie odnosi się do działań władz polskich ani też nie dotyczy spraw, na które konsul

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

miałby wpływ. Kwestie te pozostają poza polską jurysdykcją, wynikają bowiem z przyjętej praktyki i prawa państwa przyjmującego.

W sprawie I NSW 134/20 wnoszący protesty, będący wyborcami w okręgach wyborczych ustanowionych za granicą (w Barcelonie, w Madrycie, w Mediolanie, w Paryżu, w Lyonie, w Hamburgu, w Berlinie, w Monachium, w Dublinie, w Londynie, w Toronto, w Los Angeles, w Nowym Jorku, w Addis Abebie i w Bangkoku), zarzucili naruszenie art. 6 ust. 2 u.wyb.2020 poprzez opóźnione doręczenie pakietu wyborczego zawierającego kartę do głosowania, co uniemożliwiło im skorzystanie z czynnego prawa wyborczego. Przesyłki były doręczane przez wybranych operatorów pocztowych świadczących usługi w kraju, w którym przebywali wyborcy. Wnoszący protesty zarzucili nieprawidłowe działania ze strony poczty (ograniczenia związane z epidemią, wysokie koszty usługi), ale także i samych konsulów (zamknięty konsulat, wybór przesyłek nierejestrowanych), którzy ich zdaniem nie dochowali należytej staranności przy wyborze operatora pocztowego.

Rozpoznając wniesione protesty, Sąd Najwyższy zauważył, że nie można zapewnić wyborów w państwie obcym, które na to się nie zgadza lub stawia ograniczenia uniemożliwiające ich przeprowadzenie. Z uwagi na ich przeprowadzanie na terytorium państwa obcego, realizacja szeregu czynności wyborczych za granicą odbywa się z zachowaniem technicznych warunków wynikających z prawa i praktyki państwa obcego, które Rzeczpospolita Polska jako państwo przeprowadzające wybory za granicą, musiała zaakceptować i na które ani Polska ani Jej konsulowie nie mieli wpływu. W przypadku wyborów Prezydenta RP przeprowadzanych w 2020 r. liczne państwa obce zastosowały, z uwagi na zagrożenie epidemiologiczne dotyczące wirusa SARS-COV-2 (Covid-19), ograniczenia dotyczące zgromadzeń lub przesyłek pocztowych oddziałujących także na proces organizacji polskich wyborów zagranicą.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Konsul, dokonując czynności wyborczych, w tym wysyłki pakietu wyborczego objętej protestem, dokonuje czynności w świetle prawa polskiego (do zlecenia sporządzenia i wysyłki pakietu wyborczego zastosowanie znajduje art. 6 u.wyb.2020), korzystając jednakże ze środków technicznych wysyłki przewidzianych w obcym porządku prawnego (operatora pocztowego państwa przyjmującego).

W toku postępowania stwierdzono, że przesłanie przez konsulów pakietów wyborczych w sprawach objętych protestami nastąpiło każdorazowo w terminie i na warunkach określonych w art. 6 ust. 2 u.wyb.2020, tj. nie później niż 6 dni przed dniem wyborów pocztą nierejestrowaną lub w inny sposób (np. przesyłką rejestrowaną), jeżeli operator wykonujący usługi pocztowe lub przewozowe w państwie przyjmującym nie daje rękojmi należytego wykonania usługi przesyłki nierejestrowanej. Fakt, że przesyłka dotarła z takim opóźnieniem, że niemożliwe było oddanie lub odesłanie koperty zwrotnej w terminie określonym w art. 8 ust. 6 u.wyb.2020 i oddanie głosu w wyborach, stanowiło wyłączny efekt działań lub zaniechań zagranicznego operatora pocztowego. Sytuacja taka miała miejsce pomimo rozwiązania ustawowego dotyczącego preferowania przesyłek nierejestrowanych, jako tych dostarczanych w szybszym terminie. Stąd też stan doręczenia opóźnionego pakietu, na podstawie którego sformułowano w proteście zarzuty, nie stanowi efektu działań konsula, ani naruszenia polskiego prawa, lecz działań zagranicznego operatora świadczącego usługi pocztowe w obcej przestrzeni prawnej. Nie odnosi się do działań władz polskich, jak również nie dotyczy spraw, na które konsul miałby wpływ. Kwestie te pozostają poza polską jurysdykcją, wynikają bowiem z przyjętej praktyki i prawa państwa przyjmującego. Kwalifikacja protestu przez Sąd Najwyższy z uwagi na fakt, że dotyczył on zdarzenia w przestrzeni obcego państwa, których konsul nie mógł nadzorować i organy Rzeczypospolitej Polskiej nie miały na nie wpływu, nie wyklucza możliwości skierowania stosownych zarzutów wobec właściwych władz

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

państwa obcego lub podmiotów świadczących w państwie tym usługi pocztowe zgodnie z regułami procesowymi tego państwa.

W ocenie Sądu Najwyższego, zasadny okazał się protest, w którym Konsul RP w Paryżu potwierdził, że wnoszącej skargę (protest) nie wysłano pakietu wyborczego, co było naruszeniem art. 1 ust. 2 i art. 6 ust. 2 u.wyb.2020.

Za zasadny uznany został także protest, w którym Konsul RP w Berlinie przyznał, że w tym mieście nastąpiła zmiana numeracji obwodów wyborczych i z tego powodu wyborcy otrzymali koperty zwrotne i karty do głosowania z innymi numerami komisji niż te, do których się zgłaszali. Takie działanie stanowiło naruszenie art. 1 ust. 2 i art. 6 ust. 2 u.wyb.2020.

Pomimo że Sąd Najwyższy uznał zarzuty tych dwóch protestów za zasadne, to wyraził opinię, że opisane okoliczności nie miały wpływu na wynik wyboru Prezydenta RP.

Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości, że nie wszystkie pakiety zostały doręczone na czas. Jednak w toku postępowania Sąd Najwyższy ustalił, że osoby odpowiedzialne za wysyłkę pakietów dochowały należytej staranności zarówno w przy wyborze operatora pocztowego, który pakiety te miał doręczyć, jak i przy dochowaniu terminu wysyłki pakietu wyborczego. Z informacji uzyskanych od Ministra Spraw Zagranicznych wynika, że większość pakietów dotarła do właściwych konsulatów przed dniem głosowania w ramach drugiej tury wyborów, tj. 12 lipca 2020 r. Przytoczone przez wnoszących protesty wyborców okoliczności nie wiązały się z żadnym naruszeniem przepisów prawa wyborczego dotyczących głosowania i wyboru Prezydenta RP, a jedynie wykazywały nieprawidłowości w czynnościach podejmowanych przez operatorów pocztowych działających na terenie właściwych komisji wyborczych. Nie ulega wątpliwości, że na zaistniałą sytuację istotny wpływ miał również stan pandemii, który determinował określone decyzje władz państw przyjmujących.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Powyższe jednak leży poza imperium władz polskich, a nadto jest wyrazem szczególnej troski o zdrowie i życie obywateli państw przyjmujących. Nie może to zatem stanowić zarzutu ani wobec państwa przyjmującego, ani Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wysyłka pakietu wyborczego na błędny adres, mimo podania prawidłowych danych adresowych przez wyborcę

I NSW 91/20

W jednej ze spraw Sąd Najwyższy jako zasadne uznał zarzuty protestów, związane z naruszeniem art. 6 ust. 2 u.wyb.2020, a dotyczące wysyłki przez konsula pakietów wyborczych na błędne adresy, mimo podania prawidłowych danych adresowych przez wyborców.

Będący postawą zarzutów przepis art. 6 ust. 2 u.wyb.2020 stanowił, że konsul nie później niż 6 dni przed dniem wyborów miał obowiązek wysłać pakiet wyborczy do wyborcy wpisanego do spisu wyborców, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego za granicą, z zastrzeżeniem art. 6 ust. 3 u.wyb.2020, pocztą nierejestrowaną. Konsul mógł przekazać pakiet wyborczy również w inny sposób, jeżeli operator wykonujący usługi pocztowe lub przewozowe w państwie przyjmującym nie dawał rękojmi należytego wykonania usługi przesyłki nierejestrowanej.

Według Sądu Najwyższego w sprawie doszło do naruszenia przywołanego przepisu art. 6 ust. 2 u.wyb.2020. Sąd Najwyższy uznał bowiem, że okoliczność, w której pakiety wyborcze nie zostały przez konsula przygotowane do wysyłki w sposób prawidłowy (tj. w której pakiety z przyczyn nie leżących po stronie wyborców zostały błędnie zaadresowane), jest równoważna z niewysłaniem pakietów wyborcom.

3. Brak należytej staranności w zakresie doręczenia wyborcy pakietu wyborczego, co skutkowało niedoręczeniem mu pakietu wyborczego

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

*I NSW 85/20, I NSW 139/20, I NSW
4753/20, I NSW 5535/20*

W sprawie I NSW 4753/20 wnosząca protest wskazała na nieprawidłowości polegające na niedoręczeniu jej zaświadczenia o prawie do głosowania, co skutkowało pozbawieniem jej czynnego prawa wyborczego.

W ocenie Sądu Najwyższego, skarżąca uprawdopodobniła dołączonymi do protestu wydrukami z wiadomości e-mail, że wystąpiła o dopisanie jej do listy wyborców w Polsce i w tym celu zwróciła się do właściwego konsula o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania. Z treści protestu wynikało ponadto, że zaświadczenie o prawie do głosowania zostało wysłane na adres wskazany we wniosku, jednak nie doszło ono na czas tak, aby skarżąca mogła skorzystać z czynnego prawa wyborczego.

W sprawie I NSW 5535/20 wnosząca protest zarzuciła natomiast, że co najmniej jednemu wyborcy nie został doręczony pakiet wyborczy, przedkładając jako dowód zdjęcie przesyłki wyborczej zaadresowanej na inną osobę. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że wnosząca protest nie była w stanie wskazać, kto i w jakich konkretnie okolicznościach zostawił ten pakiet w jej skrzynce pocztowej. Nie można wykluczyć, iż zostało to zostawione przez adresata przesyłki. Wnosząca protest w wystarczającym stopniu uprawdopodobniła, w ocenie Sądu Najwyższego, iż przesyłka z pakietem wyborczym nie została dostarczona do adresata, co stanowiło naruszenie art. 5 u.wyb.2020.

Naruszenie to, zdaniem Sądu Najwyższego, nie miało jednak żadnego wpływu na wynik wyborów. Gdyby bowiem nawet osoba, do której nie został dostarczony pakiet wyborczy, zrealizowała czynne prawo wyborcze i oddała głos, to i tak nie mógłby on w żaden sposób zmienić wyniku ponownego głosowania i ostatecznego wyniku wyborów Prezydenta RP w 2020 r. Autorka protestu uznała, że między kandydatami była „niewielka różnica głosów”, jednak nie dostrzegła

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

zdaniem Sądu Najwyższego tego, że jeden głos nie mógłby zmienić ostatecznego wyniku wyborów, w sytuacji, w której przesądzające znaczenie miało czterysta dwadzieścia dwa tysiące trzysta osiemdziesiąt pięć głosów. Co do twierdzenia wyborczyni, że z informacji podawanych przez media wynika, że problem związany z brakiem doręczenia wyborcom pakietu nie miał charakteru jednostkowego, lecz występował na szerszą skalę, Sąd Najwyższy wskazał, że nie przytoczyła ona na poparcie tej tezy jakichkolwiek dowodów.

**4. Omyłkowa wysyłka pakietu wyborczego w sytuacji,
gdy wyborca wnosił o wydanie zaświadczenia o prawie do
głosowania**

I NSW 5507/20

W sprawie wnosząca protest podniosła naruszenie przepisów prawa wyborczego, tj. art. 35 § 3 w związku z art. 32 § 1 k.wyb., polegające na omyłkowym doręczeniu pakietu wyborczego do głosowania korespondencyjnego, o co nie wnioskowała, zamiast zaświadczenia o prawie do głosowania, o które występowała. Opisana sytuacja w jej ocenie pozbawiła ją czynnego prawa wyborczego.

Zdaniem Sądu Najwyższego, skarżąca uprawdopodobniła dołączonymi wydrukami z wiadomości e-mail, że dopisała się w pierwszej turze wyborów do Komisji Obwodowej w Manchesterze (Wielka Brytania), a następnie na potrzeby drugiej tury wystąpiła o uzyskanie zaświadczenia o prawie do głosowania 29 czerwca 2020 r. Jednocześnie uprawdopodobniła, że nie otrzymała zaświadczenia, ale omyłkowo pakiet do głosowania korespondencyjnego (o który nie występowała), który mogła wykorzystać wyłącznie w Komisji Obwodowej w Manchesterze, a nie w kraju, gdzie przebywała w czasie drugiej tury wyborów. W opisanej sytuacji Sąd Najwyższy uznał zarzut za zasadny, lecz niemający wpływu na ważność wyboru.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

5. Błędne stwierdzenie przez organy wyborcze, że pakiet wyborczy do głosowania korespondencyjnego może być wysłany tylko na adres mieszczący się na terenie gminy, w której wyborca jest wpisany do spisu wyborców

*I NSW 139/20, I NSW 2266/20, I
NSW 5318/20*

Wnoszący protest był uprawniony do wskazania w zgłoszeniu zamiaru głosowania korespondencyjnego adresu, na jaki miał zostać doręczony pakiet wyborczy, znajdującego się poza obszarem gminy, w której był umieszczony w spisie wyborców.

W sprawie I NSW 2266/20 wnoszący protest zarzucił dwukrotne uniemożliwienie mu udziału w głosowaniu korespondencyjnym, domagając się unieważnienia wyborów .

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że wnoszący protest był ujęty w spisie wyborców w Tarnowie. Z dowodów przedłożonych przez wnoszącego protest wynikało, że 16 czerwca 2020 r. przesłał on zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego dla osób głosujących w Polsce do Urzędu Miasta w Tarnowie, wskazując, że pakiet wyborczy ma zostać doręczony pod wskazany adres w Otwocka. Według stanowiska komisarza wyborczego, adres wskazany przez wnoszącego protest, na który miał być wysłany pakiet wyborczy, nie był adresem z obszaru gminy, w której wyborca jest wpisany do spisu wyborców (czyli gminy Tarnów), co uniemożliwiło uwzględnienie wniosku wnoszącego protest.

Zdaniem Sądu Najwyższego, stanowisko organu wyborczego, zakładające, że pakiet wyborczy może zostać wysłany jedynie na adres znajdujący się na obszarze gminy, w której zgłaszający zamiar głosowania korespondencyjnego został ujęty w spisie wyborców, jest nietrafne. W przypadku głosowania korespondencyjnego zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 1 u.wyb.2020 zamiar takiego głosowania w kraju wyborca zgłasza komisarzowi wyborczemu za pośrednictwem urzędu gminy,

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

w której jest wpisany do spisu wyborców – do 12 dnia przed dniem wyborów, a wyborca podlegający w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych – do 5 dnia przed dniem wyborów. Stosownie do art. 3 ust. 4 u.wyb.2020 zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego powinno zawierać m.in. wskazanie adresu, na który ma być wysłany pakiet wyborczy. Przepis ten nie wprowadza żadnych ograniczeń co do tego, na jaki adres ma być wysłany pakiet wyborczy. Jedynie z art. 1 ust. 1 u.wyb.2020 wynika, że musi to być adres w kraju, skoro dla wyborców przebywających za granicą został przewidziany odrębny tryb (art. 3 ust. 1 pkt 2 u.wyb.2020). Do innego wniosku nie prowadzi art. 8 ust. 2 pkt 1 u.wyb.2020 stanowiący, że wyborca głosujący korespondencyjnie w kraju wrzuca kopertę zwrotną do znajdującej się na terenie gminy, w której zlokalizowana jest obwodowa komisja wyborcza właściwa dla danego wyborcy, nadawczej skrzynki pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1041 ze zm.). Przepis ten reguluje jedynie sposób oddawania głosu, a nie doręczenia wyborcy pakietu wyborczego. Podobnie art. 5 ust. 4 u.wyb.2020 przewidujący uprawnienie wyborcy do osobistego odbioru pakietu wyborczego w urzędzie gminy, nie przesądza o tym, na jaki adres pakiet ma zostać wyborcy przesłany.

W ocenie Sądu Najwyższego, wnoszący protest był więc uprawniony do wskazania w zgłoszeniu zamiaru głosowania korespondencyjnego adresu, na jaki miał zostać doręczony pakiet wyborczy, znajdujący się poza obszarem gminy, w której był umieszczony w spisie wyborców. W tym kontekście pozostałe zarzuty protestu, dotyczące kwestii technicznych (korespondencji z organami wyborczymi) tracą na znaczeniu.

6. Doręczenie wyborcy niekompletnego pakietu wyborczego

W przypadku praw wyborczych państwo polskie ma obowiązek postarać się stworzyć obywatelom minimalną możliwość głosowania za granicą – czy to w lokalu, czy to korespondencyjnie – w ramach istniejących ambasad i konsulatów. Państwo polskie nie może jednak ponosić odpowiedzialności za naruszenia praw i wolności obywatelskich spowodowane działaniami bądź zaniechaniami władz państwa obcego albo podmiotów prywatnych działających na terytorium tego ostatniego.

W sprawie I NSW 5855/20 wnoszący protest podniósł zarzut, że doręczony mu pakiet wyborczy do głosowania korespondencyjnego nie zawierał karty do głosowania, co stanowiło naruszenie art. 7 ust. 1 pkt 2 u.wyb.2020

Rozpoznając wniesiony protest, Sąd Najwyższy wskazał, że czynne prawo wyborcze jest konstytucyjnym prawem podmiotowym (art. 62 ust. 1 Konstytucji), podobnie jak uprawnienie do złożenia protestu przeciwko ważności wyborów (art. 129 ust. 2 Konstytucji). Do obu praw odnosi się zatem art. 37 ust. 1 Konstytucji, który stanowi, że z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji korzysta ten, kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej.

Władztwo państwa nad jednostką ma wymiar terytorialny i personalny. Mając na uwadze tezy zawarte w piśmiennictwie, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że władztwo terytorialne obejmuje wszystkich ludzi, którzy fizycznie przebywają na terenie podlegającym jurysdykcji Rzeczypospolitej Polskiej – nie tylko obywatele polskich, ale również cudzoziemców. W tym zakresie prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji przysługują co do zasady także cudzoziemcom znajdującym się pod jurysdykcją państwa polskiego – z wyłączeniem praw politycznych zastrzeżonych dla obywateli polskich. Władztwo

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

personalne odnosi się zaś do obywateli polskich przebywających poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo ma zatem obowiązek troszczyć się o prawa i wolności wszystkich, którzy pozostają pod jego władztwem terytorialnym lub personalnym, a więc nie tylko osób przebywających na jego terytorium, ale także obywateli przebywających za granicą. W szczególności dotyczy to stworzenia warunków przez konsulów i ambasadorów do oddania głosu w wyborach prezydenckich i parlamentarnych. Obowiązek ten koresponduje z konstytucyjnym nakazem udzielania pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym (art. 6 ust. 2 Konstytucji). Możliwość udziału w wyborach sprzyja bowiem pielęgnowaniu więzi Polonii z ojczyzną. Za prezentowaną wykładnią przemawia też uniwersalny charakter praw człowieka, których źródłem jest godność ludzka (art. 30 Konstytucji). Z natury rzeczy więc prawa i wolności przysługują człowiekowi niezależnie od tego, w jakim miejscu się znajduje.

Konstytucyjne prawa obywateli polskich obowiązują zatem także za granicą, ale mniejszy jest zakres pozytywnych obowiązków państwa polskiego w zapewnieniu ochrony tych praw za granicą niż na terytorium polskim. Z oczywistych względów państwo polskie ma obiektywnie mniejsze możliwości zapewnienia realizacji praw obywatelskich za granicą, skoro działa na terytoriach pod jurysdykcją państw obcych, a jego reprezentacja sprowadza się do ambasad i konsulatów, które muszą działać we współpracy z miejscową administracją i w zgodzie z miejscowym prawem mogącym stać w kolizji z prawem polskim. W przypadku praw wyborczych państwo polskie ma obowiązek postarać się o stworzenie obywatelom minimalnej możliwości głosowania za granicą – czy to w lokalu, czy to korespondencyjnie – w ramach istniejących ambasad i konsulatów. Państwo polskie nie może jednak ponosić odpowiedzialności za naruszenia praw i wolności obywatelskich

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

spowodowane działaniami bądź zaniechaniami władz państwa obcego albo podmiotów prywatnych działających na terytorium tego ostatniego. Odnosząc powyższe do okoliczności omawianej spawy, Sąd Najwyższy zaznaczył, że konsul wywiązał się z obowiązku wysłania pakietu do głosowania korespondencyjnego w odpowiednim terminie. Pakiet jednak – jak twierdził sam protestujący – był niepełny, bo nie zawierał karty do głosowania. Choć konsul uznał protest za bezzasadny, to jednocześnie przyznał, że za przygotowanie pakietu odpowiadała obwodowa komisja wyborcza w Toronto, nie mógł więc mieć pewności, że pakiet wyborczy był kompletny. Jak się wydaje, informacji na ten temat nie mogłaby dostarczyć również wspomniana komisja wyborcza. Trudno byłoby jej bowiem ponad wszelką wątpliwość ustalić, czy już wysłany pakiet do głosowania korespondencyjnego był kompletny. W tym kontekście Sąd Najwyższy uznał oświadczenie protestującego za fakt niezaprzeczony, a zatem milcząco przyznany (*per analogiam* z art. 230 k.p.c.). Co prawda, w prawie procesowym obowiązuje zasada, że ciężar udowodnienia twierdzenia spoczywa na tym, kto wywodzi z niego skutki prawne (*ei incumbit probatio, qui dicit, non ei, qui negat*), ale z drugiej strony istnieje również zasada, która nakazuje traktować milczenie strony bądź uczestnika postępowania co do określonego twierdzenia przeciwnika jako przyznanie jego prawdziwości (*tacens consentit, si contradicendo impedire poterat*). W konkluzji Sąd Najwyższy uznał za zasadny zarzut naruszenia art. 7 ust. 1 pkt 2 u.wyb.2020.

**7. Nieodebranie przez konsula przesyłki zawierającej kopertę
zwrotną, mimo wysłania jej w terminie przez wyborcę**

I NSW 2302/20

W sprawie wnosząca protest wskazała, że jako wyborca przebywający za granicą zgłosiła Konsulowi RP w Hamburgu 29 czerwca 2020 r. zamiar głosowania korespondencyjnego, a karta do głosowania została jej doręczona dopiero 10 lipca 2020 r. wobec tego wysłała list z kartą do

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

głosowania kurierem tak, by został dostarczony w sobotę 11 lipca 2020 r. Wnosząca protest wskazała, że według informacji na stronie konsulatu listy powinno się przyjmować do niedzieli 12 lipca 2020 r., godz. 21:00, jednakże już w sobotę 11 lipca 2020 r. nikt w konsulacie nie otwierał kurierowi drzwi. Wnosząca podniosła, że takie działanie konsulatu doprowadziło do naruszenia art. 62 ust. 1 Konstytucji, przyznającego obywatelom polskim prawo do głosowania w wyborach prezydenckich. Wnosząca protest załączyła potwierdzenie wysłane e-mailem od firmy kurierskiej z 13 lipca 2020 r., że bezskutecznie próbowano dostarczyć list w sobotę 11 lipca 2020 r. (konsulat był zamknięty).

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że Konsul RP w Hamburgu z jednej strony wskazał, że zwyczajowo list na terenie Hamburga, gdzie zamieszkuje wyborca, może dotrzeć w ciągu 1–2 dni, z drugiej strony poinformował, że pakiet do wnoszącej protest został wyekspediowany z konsulatu 3 lipca 2020 r. Wnosząca protest otrzymała pakiet do głosowania korespondencyjnego 10 lipca 2020 r. Zarazem konsul RP w Hamburgu nie zaprzeczył, że 11 lipca 2020 r. w konsulacie nikt nie odebrał od kuriera przesyłki z kartą do głosowania. Ze swojej strony wnosząca protest dochowała zatem najwyższej staranności tak, aby karta do głosowania dotarła do konsulatu w terminie. Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że zarzut protestu jest zasadny, ale nie miał wpływu na wynik wyborów.

8. Niezapewnienie tajności głosowania poprzez zastosowanie przy głosowaniu korespondencyjnym kopert na tyle przezroczystych, że możliwym było stwierdzenie, na kogo wyborca oddał swój głos

I NSW 89/20, I NSW 91/20, I NSW 331/20, I NSW 381/20, I NSW 1261/20

W sprawie I NSW 89/20 Sąd Najwyższy za zasadne uznał tylko te zarzuty protestów dotyczące niezapewnienia tajności głosowania na skutek

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

wykorzystania w pakietach wyborczych kopert na karty do głosowania, umożliwiającym odczytanie treści znajdującej się wewnątrz koperty karty do głosowania bez otwarcia koperty, które zostały udowodnione. Z niemal wszystkich dołączonych do protestów fotografii kopert na karty do głosowania dostarczonych wnoszącym protesty wynikało, że standard tajności głosowania w ich przypadku nie został zachowany. Wnoszący protest wykazali, że koperty na karty do głosowania były na tyle przejrzyste, że możliwe było stwierdzenie bez otwierania koperty, na kogo wyborca oddał swój głos.

W sprawie I NSW 381/20 Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że wyborca mógł głosować korespondencyjnie, wykorzystując pakiet wyborczy zawierający kopertę zwrotną, kartę do głosowania, kopertę na kartę do głosowania, instrukcję głosowania korespondencyjnego i oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania. Zgodnie z art. 7 ust. 6 u.wyb.2020 Państwowa Komisja Wyborcza określa, w drodze uchwały, wzór karty do głosowania, w tym sposób oznaczenia jej autentyczności, wzór i rozmiar koperty na pakiet wyborczy, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego, uwzględniając konieczność zapewnienia tajności głosowania oraz zwięzłości i komunikatywności instrukcji. Koperta na kartę do głosowania wykonywana jest w sposób uniemożliwiający, bez jej otwarcia, odczytanie treści znajdującej się wewnątrz karty do głosowania (§ 3 ust. 2 uchwały nr 182/2020 Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie określenia wzoru i rozmiaru koperty na pakiet wyborczy, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego w wyborach Prezydenta RP zarządzonych na dzień 28 czerwca 2020 r., M.P. 2020, poz. 560). Na podstawie załączonych przez wnoszących protesty dowodów można było w ocenie Sądu Najwyższego ustalić, że standardy te zostały naruszone. Tym samym uprawdopodobniono, że

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

koperty na karty do głosowania były na tyle przezroczyste, że możliwe było stwierdzenie, na kogo oddano głos. W tym zakresie zarzut naruszenia tajności wyborów okazał się uzasadniony (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 czerwca 2015 r., III SW 25/15*). Sąd Najwyższy zaznaczył przy tym, że wnoszący protesty nie wykazali w żaden sposób, że powyższe uchybienie miało wpływ na wynik wyborów, ani też nie podjęli próby udowodnienia tej okoliczności. Ogólne stwierdzenie, że liczba analogicznych naruszeń może być liczona w setkach tysięcy, stanowi wyłącznie niczym nieopartą hipotezę i nie może być uznane za wykazanie powyższego wpływu, o którym mowa w przepisie art. 82 § 1 k.wyb.

**9. Wydanie karty do głosowania nieopatrzoną pieczęcią
obwodowej komisji wyborczej**

*I NSW 1232/20, I NSW 1836/20, I
NSW 2303/20, I NSW
2481/20*

W sprawie I NSW 1232/20 Sąd Najwyższy wskazał, że w myśl wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w obwodach głosowania utworzonych w kraju w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 28 czerwca 2020 r. stanowiących załącznik do uchwały nr 183/2020 Państwowej Komisji Wyborczej z 10 czerwca 2020 r. (M.P. 2020, poz. 565; dalej: „Wytyczne PKW 2020 r.”), obwodowa komisja wyborcza była zobligowana do opieczętowania kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, a jeśli nie było to możliwe, mogła kontynuować pieczętowanie kart w trakcie głosowania. Obowiązkiem obwodowej komisji wyborczej było pieczętowanie kart przed ich wydaniem osobom uprawnionym do głosowania.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Zdaniem Sądu Najwyższego opisane w proteście wyborczym działanie obwodowej komisji wyborczej stanowiło naruszenie zarówno przepisów kodeksu wyborczego jak i Wytycznych PKW 2020 r., które mają charakter wiążący dla takiej komisji. Członek obwodowej komisji wyborczej wydał wyborcy kartę bez pieczęci, co było równoznaczne z tym, że głos oddany przez wyborcę jest nieważny. Sąd Najwyższy z całą stanowczością podkreślił, że jest to sytuacja niedopuszczalna. Wyborca nie jest osobą upoważnioną do dokonywania oględzin wydanej mu karty do głosowania i sprawdzania, czy jest ona właściwie opieczętowana, tak aby oddany przez niego głos był ważny. To zadaniem obwodowej komisji wyborczej jest zapewnienie przestrzegania prawa w trakcie głosowania w danym lokalu wyborczym, czego wskazana w proteście wyborczym komisja zaniechała w sposób rażący, narażając wyborców na oddanie głosów nieważnych, tylko z uwagi na zaniedbanie w wykonywaniu obowiązków przez jej członków.

Na obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania ciąży obowiązek baczenia na to, aby karta do głosowania była opatrzona właściwymi pieczęciami.

W sprawie I NSW 1836/20 Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że obowiązek wydania wyborcy karty do głosowania opatrzonej pieczęcią właściwej komisji wynika z art. 52 § 2 k.wyb. Nieostemplowanie karty do głosowania właściwą pieczęcią jest zatem niedopuszczalne. Zgodnie z art. 185 § 1 pkt 1 i 2 k.wyb. zadaniem obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie należy przeprowadzenie głosowania w obwodzie oraz czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania. Natomiast z treści art. 40 § 4 pkt 1 k.wyb. wynika, że na karcie do głosowania oznacza się miejsce na umieszczenie pieczęci obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie, oraz

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

drukuje się, w przypadku wyborów Prezydenta RP, odcisk pieczęci Państwowej Komisji Wyborczej.

Sąd Najwyższy zauważył ponadto, że zgodnie z art. 73 k.wyb. karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie są nieważne. Nie ma wątpliwości, że to na ww. organie wyborczym ciąży obowiązek baczenia na to, aby karta do głosowania była opatrzona właściwymi pieczęciami. Odstępstwo od powyższego, jak w przedmiotowej sprawie, jest w rozumieniu art. 82 § 1 pkt 2 k.wyb. deliktem wyborczym, polegającym na naruszeniu ww. przepisów dotyczących głosowania. Naruszenie to zostało także uprawdopodobnione i odnotowane we właściwym protokole. Protokół wyników głosowania w obwodzie nr 131 zawiera bowiem informację o wydaniu wyborcom 2226 kart. Liczba kart wyjętych z urny wynosiła 2253, ponieważ wrzucono również 27 kopert z kartami z głosowania korespondencyjnego. W trakcie liczenia kart okazało się, że dwie karty są nieważne z powodu braku pieczęci komisji. Wyjaśnienie tego faktu odnotowano w protokole wyników głosowania w punkcie 17, tłumacząc zdarzenie omyłkowym wydaniem kart bez pieczęci. Uwagę odnośnie powyższego odnotował również mąż zaufania obecny w trakcie liczenia głosów. Widnieje ona w punkcie 20 omawianego protokołu.

Sąd Najwyższy nie podzielił jednak obawy wnoszącego protest, że zaistniała sytuacja miała wpływ na przebieg głosowania i ustalania wyników głosowania lub wyników wyborów oraz pozbawiła części obywateli czynnego prawa wyborczego. Zgodnie bowiem z protokołem wyników głosowania w obwodzie w Warszawie w wyborach Prezydenta RP przeprowadzonych 28 czerwca 2020 r. liczba kart nieważnych (bez pieczęci obwodowej komisji wyborczej „lub inne niż urzędowo ustalone”) wyniosła „0”. Natomiast zgodnie z protokołem wyników głosowania w obwodzie w Warszawie w wyborach Prezydenta RP

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

przeprowadzonych 12 lipca 2020 r. liczba kart nieważnych (bez pieczęci obwodowej komisji wyborczej lub „inne niż urzędowo ustalone”) wyniosła „2”. Oznacza to, że nawet jeśliby przyjąć hipotetycznie, że omawiane zjawisko nie miało charakteru incydentalnego, to z podanych danych wynika, iż liczba wyborców pozbawionych czynnego prawa wyborczego byłaby niewielka, co nie wpłynęłoby zatem na wynik wyborów.

10. Niedostosowanie lokalu wyborczego do potrzeb osób niepełnosprawnych w sytuacji, gdy lokal ten został oznaczony jako dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych

I NSW 3313/20

W sprawie skarżąca wskazała, że u podstaw protestu leżą nieprawidłowości polegające na niedopełnieniu obowiązku dostępności określonej ilości lokali wyborczych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich oraz dezinformacji na obwieszczeniu wyborczym. Pomimo że na wykazie i w obwieszczeniu Prezydenta Miasta Krakowa z 10 czerwca 2020 r. komisje zostały oznaczone jako dostępne dla osób z niepełnosprawnością narządu ruchu poruszających się na wózkach inwalidzkich, komisje nie posiadały udogodnień. W pierwszej turze jedna z komisji wcale nie posiadała takich udogodnień, w drugiej turze na schody położono niebezpieczną blachę, której nachylenie w żaden sposób nie umożliwiała wjazdu do lokalu dla osoby na wózku inwalidzkim. Jedna z komisji wyborczych posiadała podjazd o szerokości wózka dziecięcego, ale nie wózka inwalidzkiego.

W ocenie Sądu Najwyższego, załączone do protestu dowody wskazywały na to, że lokal wyborczy oznaczony jako dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych nie spełniał wymogów przewidzianych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 336). Zgodnie z § 2 ust. 1 przytoczonego rozporządzenia lokal wyborczy powinien być m.in.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

wyposażony w podjazdy lub inne urządzenia umożliwiające samodzielne dotarcie do niego wyborcom niepełnosprawnym. Wnosząca protest poruszająca się na wózku inwalidzkim nie mogła samodzielnie dotrzeć do miejsca głosowania. W tej sytuacji doszło do naruszenia wyżej przytoczonego przepisu rozporządzenia Ministra Infrastruktury.

11. Nieprawidłowe wypełnienie przez członków obwodowej komisji wyborczej obowiązku polegającego na przyjęciu od wyborcy w pierwszym głosowaniu omyłkowo przedstawionego zaświadczenia o prawie do głosowania uprawniającego do oddania głosu w ponownym głosowaniu przez członków obwodowej komisji wyborczej

I NSW 511/20, I NSW 4815/20

W sprawie I NSW 511/20 wnosząca protest wskazała, że podstawą jego złożenia jest naruszenie przepisów dotyczących głosowania i ustalenia wyników głosowania. Wyjaśniła, że 28 czerwca 2020 r. wzięła udział w wyborach, głosując za pomocą zaświadczenia uprawniającego do głosowania w jednej z obwodowej komisji wyborczej, w której członek komisji wydał jej kartę do głosowania na podstawie prawidłowego zaświadczenia, uprawniającego jednakże do głosowania w drugiej turze wyborów prezydenckich (wnosząca protest pomyliła się i przestawiła niewłaściwe zaświadczenie). Wnosząca protest wskazała, że takie działanie członka komisji, który wydał jej kartę do głosowania na podstawie błędnego zaświadczenia, świadczy o braku wiedzy wymaganej do pełnienia powierzonej mu funkcji. Ponadto wskazała, że protokół głosowania, sporządzony przez obwodową komisję wyborczą, nie zawierał żadnych informacji o wskazanych nieprawidłowościach, a oddany przez nią głos powinien zostać uznany za nieważny.

Rozpoznając wniesiony protest, Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z art. 52 § 4 k.wyb. wyborcę przedkładającego komisji zaświadczenie o prawie do głosowania dopuszcza się do głosowania po uprzednim

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

wpisaniu go do spisu wyborców. Zaświadczenie o prawie do głosowania załącza się do spisu wyborców.

Obwodowe komisje wyborcze są organami wyborczymi, choć nie mają one charakteru stałych organów wyborczych, a powoływane są w związku z zarządzonymi wyborami (art. 152 § 2 k.wyb.). Jakkolwiek żaden z przepisów kodeksu wyborczego nie wymaga, aby osoba będąca członkiem obwodowej komisji wyborczej posiadała określony zasób wiedzy z zakresu prawa wyborczego (zgodnie z art. 182 § 4 k.wyb. osoba będąca kandydatem na członka obwodowej komisji wyborczej: 1. musi mieć ukończone 18 lat w dniu zgłoszenia; 2. może zostać zgłoszona do komisji na obszarze województwa, w którym stale zamieszkuje), to jednak powinna znać zasady prawa wyborczego i czuwać nad ich przestrzeganiem w toku procesu głosowania i ustalania wyników tego głosowania w obwodzie. Taki wniosek wypływa zresztą wprost z treści art. 185 § 1 pkt 2 k.wyb., zgodnie z którym do zadań obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie należy czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania.

Sąd Najwyższy wobec tego uznał za zasadne zarzuty wskazujące na nieprawidłowe działanie członków obwodowej komisji wyborczej, polegające na przyjęciu od wyborcy w toku procesu głosowania w pierwszej turze wyborów prezydenckich omyłkowo przedstawionego zaświadczenia uprawniającego do głosowania w drugiej turze tych wyborów.

12. Nieuprawnione zatrzymanie przez członka obwodowej komisji wyborczej dokumentu zawierającego zaświadczenia o prawie do głosowania w pierwszym i ponownym głosowaniu umieszczonym na jednej kartce papieru

I NSW 1727/20

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Członkowie obwodowych komisji wyborczych winni znać zasady prawa wyborczego i czuwać nad ich przestrzeganiem w toku procesu głosowania i ustalania wyników tego głosowania w obwodzie.

W sprawie wnosząca protest zarzuciła, że na skutek wydania jej na jednej kartce zaświadczenia o prawie do głosowania 28 czerwca 2020 r. oraz 12 lipca 2020 r. w obwodzie miejsca pobytu i pozostawienia tego zaświadczenia przy pierwszym głosowaniu w okręgowej komisji wyborczej została pozbawiona prawa głosu w drugiej turze wyborów.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że jakkolwiek żaden z przepisów kodeksu wyborczego nie wymaga, aby osoba będąca członkiem obwodowej komisji wyborczej posiadała określony zasób wiedzy z zakresu prawa wyborczego (zgodnie z art. 182 § 4 k.wyb. osoba będąca kandydatem na członka obwodowej komisji wyborczej: 1. musi mieć ukończone 18 lat w dniu zgłoszenia; 2. może zostać zgłoszona do komisji na obszarze województwa, w którym stale zamieszkuje), to jednak powinna znać zasady prawa wyborczego i czuwać nad ich przestrzeganiem w toku procesu głosowania i ustalania wyników tego głosowania w obwodzie. Taki wniosek wypływa zresztą wprost z treści art. 185 § 1 pkt 2 k.wyb., zgodnie z którym do zadań obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie należy czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania. Wnosząca protest wskazała na nieprawidłowości w pracy jednej z obwodowych komisji wyborczej, która nie zastosowała się do obowiązujących procedur. Nie zwrócono bowiem uwagi, że w jednym stanowiącym całość dokumencie znajdowało się zaświadczenie uprawniające do udziału w głosowaniu w dwóch turach wyborów Prezydenta RP. Zatrzymanie przez członka właściwej obwodowej komisji wyborczej dokumentu zawierającego oba zaświadczenia uniemożliwiło wnoszącej protest oddanie głosu w drugiej turze wyborów.

13. Niedopełnienie przez członków obwodowej komisji wyborczej obowiązku zamknięcia i opieczątowania urny wyborczej

I NSW 1589/20

W sprawie wnoszący protest zarzucił naruszenie przepisów dotyczących przeprowadzenia głosowania i liczenia głosów w jednej z obwodowych komisji wyborczych poprzez: brak plomby na wlocie urny po zamknięciu lokalu, utworzenie podgrupy w trakcie ustalania wyniku, obecność trzech długopisów na stole, na którym odbywało się liczenie głosów. Zarzucono również, że w protokole wyników głosowania odnotowano odnalezienie jednej nieważnej karty do głosowania w sposób następujący: „Niewyraźnie odbita pieczęć komisji uniemożliwia odczytanie numeru komisji pieczętującej”. Nadto, zgodnie z protokołem głosowania wystąpiło 8 kart nieważnych z powodu postawienia znaku „X” obok nazwiska obu kandydatów, a jak zaznaczono w protokole: „(...) żaden członek tej Komisji nie miał wątpliwości, co do tego, że karta pochodzi z tej komisji i pieczęć jest w większości czytelna”.

Sąd Najwyższy wskazał, że obwodowa komisja wyborcza ma obowiązek przestrzegania przepisów kodeksu wyborczego oraz Wytycznych PKW 2020 r.

Na mocy art. 70 § 1 k.wyb. niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie wspólnie z przewodniczącym obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie zapieczętowuje otwór urny wyborczej. Z kolei zgodnie z pkt 84 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej: „Niezwłocznie po zakończeniu głosowania oraz opuszczeniu lokalu przez ostatniego wyborcę przewodniczący komisji zapieczętowuje otwór urny wyborczej, zaklejając go paskiem papieru opatrzonym pieczęcią komisji i podpisami jej członków. Jeżeli komisja otrzymała jednorazowe plomby – nalepki

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

foliowe opatrzone unikatowym numerem, za ich pomocą zabezpiecza wlot urny. W takim przypadku numer plomby, niezwłocznie po jej założeniu, powinien być wpisany przez przewodniczącego komisji lub jego zastępcę do wewnętrznego protokołu. Nalepkę foliową opatruje się pieczęcią komisji”. Tym samym doszło do naruszenia przepisów poprzez niezapieczerowanie urny po zakończeniu głosowania.

Zgodnie z art. 69 § 3a k.wyb. czynności obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie związane z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie wykonują wspólnie wszyscy obecni członkowie komisji. Niedopuszczalne jest utworzenie podgrupy celem ustalania wyników głosowania.

Na mocy art. 73 k.wyb. karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie są nieważne. Obwodowa komisja wyborcza nie zaprzeczyła w swoim stanowisku twierdzeniom wnoszącego protest, że żaden jej członek nie miał wątpliwości, iż karta którą uznano za nieważną, pochodzi z tej komisji i pieczęć jest w większości czytelna. Natomiast okoliczność, że wystąpiło 8 kart nieważnych z powodu postawienia znaku „X” obok nazwiska obu kandydatów sama przez się nie stanowi naruszenia żadnego przepisu. Możliwe jest, że część wyborców w ten sposób chciała oddać swój głos, traktując takie postępowanie jako wyraz dezaprobaty wobec obu kandydatów. Wnoszący protest nie udowodnił, aby wystąpienie 8 kart nieważnych z powodu postawienia znaku „X” obok nazwiska obu kandydatów wynikało z naruszenia przepisów.

- 14. Nieuprawnione stwierdzenie przez członków obwodowej komisji wyborczej, że zaświadczenie o utracie dowodu osobistego wydane przez podinspektora ds. dowodów osobistych jest dokumentem stwierdzającym tożsamość wyborcy**

Ustawodawca nie wymaga, aby tożsamość wyborcy mogła zostać potwierdzona wyłącznie na podstawie dowodu osobistego.

Zaświadczenie o zagubieniu dokumentów wydane przez podinspektora ds. dowodów osobistych nie należy do katalogu dokumentów (dowód osobisty, paszport, książeczka żeglarska, karta pobytu, prawo jazdy) stwierdzających tożsamość.

W sprawie wnoszący protest wskazał, że doszło do naruszenia art. 52 § 1 i 2 k.wyb. poprzez wydanie wyborcy karty do głosowania na podstawie zaświadczenia o zagubieniu wszystkich dokumentów wydanego przez podinspektora ds. dowodów osobistych. Okoliczność ta w ocenie skarżącego jest w istocie działaniem polegającym na wydaniu kart do głosowania bez zweryfikowania tożsamości.

Sąd Najwyższy rozpoznając wniesiony protest wskazał, że zgodnie z przepisem art. 52 § 1 k.wyb. przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości. Ustawodawca nie wymaga tym samym, aby tożsamość wyborcy mogła zostać potwierdzona wyłącznie na podstawie dowodu osobistego. Stanowisko to znajduje również potwierdzenie w pkt 38 ppkt 1 uchwały nr 210/2019 Państwowej Komisji Wyborczej z 2 września 2019 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w obwodach głosowania utworzonych w kraju w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 13 października 2019 r. (M.P. 2019, poz. 890). Zgodnie z jego treścią, przed wydaniem kart do głosowania komisja sprawdza tożsamość wyborcy na podstawie dowodu osobistego lub każdego innego dokumentu z fotografią pod warunkiem, że ustalenie

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

tożsamości wyborcy na jego podstawie nie budzi wątpliwości (art. 52 § 1 k.wyb.). Wyborca może zatem okazać komisji dowolny dokument ze zdjęciem (np. paszport, prawo jazdy, legitymację studencką), w tym również dokument, który utracił ważność, pod warunkiem, że ustalenie tożsamości na jego podstawie nie budzi wątpliwości. W analogiczny sposób wypowiadał się także dotychczas Sąd Najwyższy (*postanowienie Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2019 r., I NSW 15/19*).

Sąd Najwyższy wskazał, że zaświadczenie o zagubieniu dokumentów wydane przez podinspektora ds. dowodów osobistych jest dokumentem wydanym w związku z zaistnieniem okoliczności przewidzianych przez art. 47 ust. 5 ustawy z 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (t.j. Dz.U. 2020, poz. 332 ze zm.). Zgodnie z treścią powołanego przepisu posiadaczowi dowodu osobistego, który dokonał osobistego zgłoszenia organowi gminy lub konsulowi Rzeczypospolitej Polskiej utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego, wydaje się zaświadczenie o utracie lub uszkodzeniu dowodu osobistego.

Zdaniem Sądu Najwyższego „dokument, o którym mowa w art. 47 ust. 5 ustawy jest czynnością mającą na celu udokumentowanie przez organ faktu utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego, która wymaga uprzedniego zgłoszenia tego zdarzenia. Zaświadczenie takie nie należy do katalogu dokumentów (dowód osobisty, paszport, książeczka żeglarska, karta pobytu, prawo jazdy) stwierdzających tożsamość.”.

- 15. Nieprawidłowe uznanie za ważny głos, oddanego na karcie do głosowania, w której wyborca nie umieścił znaku „x”, a jedynie pojedynczą kreskę przy nazwisku jednego z kandydatów**

I NSW 892/20

W sprawie I NSW 892/20 wnosząca protest zarzuciła, że w jednej z obwodowych komisji wyborczych, której była członkiem, doszło do nieprawidłowości w trakcie liczenia głosów, polegających na zaliczeniu

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

niewłaściwie wypełnionej karty do głosowania jako karty wypełnionej poprawnie. Wnosząca protest stwierdziła, że pomimo niezgody połowy składu komisji, jej przewodnicząca „na siłę” uznała za ważną kartę, na której w kratce zamiast dwóch przecinających się linii widniała tylko jedna linia.

Uznając powyższy zarzut za zasadny, Sąd Najwyższy podkreślił, że ustawodawca w kodeksie wyborczym wyraźnie określił warunki ważności głosu. Zgodnie z art. 311 k.wyb. wyborca oddaje głos na jednego z kandydatów, którego nazwisko znajduje się na karcie do głosowania, przez postawienie w kratce z lewej strony obok jego nazwiska znaku „x”. Natomiast zgodnie z art. 312 k.wyb. za nieważny uznaje się głos, który został oddany na karcie do głosowania, na której wyborca umieścił znak „x” przy więcej niż jednym nazwisku kandydata, albo gdy głos został oddany na karcie do głosowania, na której wyborca nie umieścił znaku „x” przy żadnym z nazwisk kandydatów, przy czym zgodnie z art. 5 pkt 12 k.wyb., znak „x” – rozumie się jako co najmniej dwie linie, które przecinają się w obrębie kratki. Również pkt 98 ppkt 1 Wytycznych PKW 2020 r. w identyczny sposób wskazuje na sposób ustalania, czy oddany głos na karcie jest ważny.

W ocenie Sądu Najwyższego, z przepisów tych jasno wynika, że tylko postawienie znaku w postaci dwóch przecinających się linii w obrębie kratki oznacza oddanie głosu ważnego. Ponadto, jak podkreślił Sąd Najwyższy, w judykaturze utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym postawienie dowolnego znaku wchodzącego w obręb kratki dyskwalifikuje głos (zob. *postanowienie Sądu Najwyższego z 10 listopada 2011 r., III SW 101/11*).

- 16. Nieprawidłowe uznanie za nieważny głosu oddanego na karcie do głosowania, na której umieszczono, w sposób w większości czytelny, pieczęć obwodowej komisji wyborczej; praca członków komisji wyborczej w tzw. podgrupach**

I NSW 803/20, I NSW 1589/20

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

W sprawach I NSW 803/20 oraz I NSW 1589/20 Sąd Najwyższy jako zasadne ocenił zarzuty protestów, dotyczące pracy członków komisji wyborczych w tzw. podgrupach.

Sąd Najwyższy podniósł, że zgodnie z art. 69 § 3a k.wyb. czynności obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie związane z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie wykonują wspólnie wszyscy obecni członkowie komisji. Tym samym niedopuszczalne jest utworzenie podgrupy celem ustalania wyników głosowania.

Dodatkowo, w sprawie I NSW 1589/20, Sąd Najwyższy podzielił argumentację wnoszącego protest, że nie było podstaw do uznania za nieważny głosu oddanego na karcie do głosowania, na której umieszczono, w sposób w większości czytelny, pieczęć obwodowej komisji wyborczej, a przy tym żaden z jej członków w istocie nie miał wątpliwości, że karta, którą uznano za nieważną, pochodzi z tej komisji.

17. Brak weryfikacji tożsamości wyborcy przed wydaniem mu karty do głosowania

I NSW 1608/20

Zachowanie polegające na braku żądania przed przystąpieniem do głosowania przez komisję wyborczą dokumentu umożliwiającego stwierdzenie tożsamości wyborcy stanowi delikt wyborczy.

W sprawie wnoszący protest podniósł, że w jednej z obwodowych komisji wyborczych doszło do naruszeń prawa wyborczego poprzez nieżądanie przez Komisję od wszystkich wyborców okazania dokumentu tożsamości przed przystąpieniem do głosowania.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Odnosząc się do podniesionego w proteście wyborczym zarzutu, Sąd Najwyższy wskazał, że zachowanie, polegające na braku żądania przed przystąpieniem do głosowania przez komisję wyborczą dokumentu umożliwiającego stwierdzenie tożsamości wyborcy, stanowi delikt wyborczy. Zgodnie z art. 52 § 1 k.wyb. przed przystąpieniem do głosowania wyborca ma obowiązek okazać obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości. Wskazany przepis jest jednoznaczny i nie pozostawia miejsca na uznaniową decyzję wyborcy lub członka obwodowej komisji wyborczej. Dopiero do wykonaniu tej czynności wydawana jest karta do głosowania.

Szczegółowe postępowanie dotyczące powyższej kwestii opisane zostało w pkt 41 ppkt 1 Wytycznych PKW 2020 r. Wskazano tam, że przed wydaniem karty do głosowania obwodowa komisja wyborcza ma obowiązek sprawdzić tożsamość wyborcy na podstawie dokumentu osobistego lub innego dokumentu z fotografią pod warunkiem, że ustalenie tożsamości wyborcy na jego podstawie nie budzi wątpliwości. Powołane przepisy umożliwiają wyborcy okazanie komisji dowolnego dokumentu ze zdjęciem, w tym również takiego, który utracił ważność, pod warunkiem, że ustalenie tożsamości wyborcy na jego podstawie nie budzi wątpliwości.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że stosownie do wyjaśnień przedstawionych przez okręgową komisję wyborczą: „wydano wyborcom karty do głosowania, bez sprawdzenia dokumentu tożsamości w 4 przypadkach. Jak podkreśliła przewodnicząca komisji, dowodu osobistego nie okazały 4 osoby starsze, powszechnie znane wszystkim członkom komisji, a tożsamość tych wyborców nie budziła najmniejszych wątpliwości”. Z załączonego do protestu wyborczego protokołu wyników głosowania w obwodzie przeprowadzonego 12 lipca 2020 r. wynika zaś, że: „wystąpiły sporadyczne przypadki niewylegitymowania osoby głosującej. Osoby niewylegitymowane to osoby powszechnie znane

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

wszystkim członkom komisji wyborczej”. W opisanym stanie faktycznym Sąd Najwyższy uznał, że zarzut protestu jest zasadny, lecz pozostaje bez wpływu na wynik wyborów.

18. Odmowa wydania wyborcy karty do głosowania z uwagi na fakt, że w rubryce spisu wyborców, przeznaczonej na jego podpis, widniał już podpis innej osoby

*I NSW 1517/20, I NSW 1557/20, I
NSW 1953/20, I NSW
2149/20, I NSW
3595/20, I NSW 5253/20*

Gdy w rubryce spisu wyborców w linii przy nazwisku wyborcy, który żądał wydania karty do głosowania, znajdował się już podpis potwierdzający ich odbiór, a komisja nie miała wiedzy, że powstał on w wyniku omyłki, komisja odmawia wydania karty do głosowania.

W sprawie I NSW 1517/20 wnosząca protest zarzuciła, że w trakcie wyborów 12 lipca 2020 r. odmówiono jej wydania karty do głosowania, gdyż obok jej nazwiska widniał podpis innej osoby.

Rozpoznając wniesiony protest Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w pkt 43 Wytycznych PKW 2020 r., wskazano procedurę postępowania w przypadku gdy komisja zauważyła, że osoba podpisała się w spisie wyborców w linii przy nazwisku innego wyborcy. W takiej sytuacji obwodowa komisja powinna wskazać tej osobie właściwe miejsce w spisie do złożenia podpisu, a podpis złożony w niewłaściwym miejscu powinna skreślić. Skreślenie opatruje się adnotacją o treści: „podpis w nieprawidłowym miejscu” i parafami członka komisji oraz przewodniczącego komisji lub jego zastępcy. W przypadku gdy w rubryce spisu wyborców w linii przy nazwisku wyborcy, który żądał wydania karty do głosowania, znajdował się już podpis potwierdzający

ich odbiór, a komisja nie miała wiedzy, że powstał on w wyniku omyłki, komisja powinna była odmówić wydania karty do głosowania.

W związku z przedłożeniem przez wnoszącą protest zaświadczenia o odmowie wydania karty do głosowania, zdaniem Sądu Najwyższego uznać należało, że w sprawie doszło do naruszenia przepisów kodeksu wyborczego dotyczących głosowania. W judykaturze Sądu Najwyższego podkreślono już wcześniej, że z punktu widzenia prawidłowości głosowania ważne jest nie tylko to, aby komisja obwodowa dopuszczała do głosowania jedynie osoby uprawnione, wyłączając możliwość dwukrotnego głosowania przez tego samego wyborcę, lecz równocześnie, aby nie powodowała sytuacji prowadzących do pozbawienia prawa udziału w głosowaniu osoby uprawnionej (*postanowienie SN z 17 czerwca 2014 r., III SW 7/14*). Istotne jest w związku z tym właściwe udokumentowanie wydania karty do głosowania.

19. Błędne dopuszczenie wyborcy do głosowania po złożeniu przez niego podpisu w odpowiedniej rubryce spisu wyborców w sytuacji, gdy dane te powinny zostać wykreślone, a wyborca celem oddania głosu winien przedstawić zaświadczenie o prawie do głosowania

I NSW 155/20

W sprawie wnosząca protest zarzuciła naruszenie art. 52 § 4 k.wyb. oraz art. 248 pkt 1 i 2 k.k. W uzasadnieniu protestu wskazała, że jako wyborca przebywający poza miejscem zamieszkania podczas pierwszej tury wyborów, dopisała się do spisu („listy”) wyborców, aby móc głosować w miejscu, gdzie przebywała (gmina S.). Na drugą turę wyborów wnosząca protest wróciła do swojego miejsca zamieszkania w W. Z Urzędu Gminy w S. pobrała zaświadczenie, dzięki któremu mogła głosować w miejscu, w którym akurat przebywała (w swoim miejscu zamieszkania). W dniu ponownego głosowania okazało się, że nie została

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

ona wykreślona ze spisu wyborców pod swoim adresem zamieszkania. W efekcie mogła oddać dwa głosy, jeden w miejscu zamieszkania a drugi postępując się zaświadczeniem z Urzędu Gminy w S.

Z przedstawionego przez okręgową komisję wyborczą stanowiska wynika, jak wskazał Sąd Najwyższy, że § 13 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 grudnia 2014 r. w sprawie spisu wyborców (Dz.U. 2015, poz. 5 ze zm.; dalej: „r.s.w.”) nie został naruszony. Z przepisu tego wynika, że ze spisu wyborców skreśla się osoby w odniesieniu do których otrzymano urzędowe zawiadomienie o wpisaniu do rejestru wyborców lub o wpisaniu do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania. Tymczasem zawiadomienie do Urzędu Dzielnicy miasta W. nie wpłynęło. Wnosząca protest po przedłożeniu komisji zaświadczenia o prawie do głosowania powinna zostać dopuszczona do głosowania dopiero po uprzednim wpisaniu jej do spisu wyborców (stosownie do art. 52 § 4 k.wyb.). Nieprawidłowe było wobec tego umożliwienie jej głosowania bez dochowania tych wymogów, a zatem w sytuacji, gdy złożyła podpis w spisie przy swoim imieniu i nazwisku w miejscu, w którym dane te nie powinny były widnieć wobec tego, że wpis omyłkowo nie został wykreślony.

Wnosząca protest ze swojej strony dochowała staranności, tj. zgodnie z przepisami pobrała zaświadczenie uprawniające ją do głosowania w drugiej turze w wybranym obwodzie do głosowania. W ocenie Sądu Najwyższego istotny był również fakt oddania przez nią głosu tylko w jednej komisji. Tym samym naruszenie nie miało nawet w najmniejszym stopniu wpływu na wynik wyboru Prezydenta RP.

- 20. Brak podania do publicznej wiadomości wyników głosowania przez wywieszenie w lokalu wyborczym w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców kopii protokołu głosowania w obwodzie**

I NSW 5603/20

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

W jednej ze spraw Sąd Najwyższy jako zasadny ocenił zarzut protestu dotyczący naruszenia art. 77 § 1 k.wyb. poprzez nieudostępnienie przez jedną z obwodowych komisji wyborczych w lokalu wyborczym (w widocznym miejscu) kopii protokołu wyników głosowania w tym obwodzie.

Sąd Najwyższy podniósł, że zgodnie z art. 77 § 1 k.wyb. znajdującym się w Rozdziale 9 („Ustalanie wyników głosowania w obwodzie”), niezwłocznie po sporządzeniu protokołu głosowania w obwodzie, przed jego przekazaniem właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania w obwodzie poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, kopii tego protokołu. Kopię protokołu otrzymuje każdy członek komisji i mąż zaufania. Protokół, o którym mowa w zdaniu pierwszym, umieszcza się na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

W kontekście powyższego, Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości, że w sprawie doszło do naruszenia powołanego przepisu. Z materiału dowodowego wynikało bowiem jednoznacznie, że przed przekazaniem protokołu głosowania właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, wskazana w zarzucie obwodowa komisja wyborcza nie podała do publicznej wiadomości wyników głosowania w obwodzie poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, kopii tego protokołu. Sąd Najwyższy zaznaczył przy tym, że opuszczenie siedziby komisji przez jej członków bez podania do publicznej wiadomości ustalonych przez komisję na podstawie zsumowania oddanych głosów wyników wyborów w obwodzie stanowiło nieprawidłowe postępowanie. W ocenie Sądu Najwyższego, wskazane uchybienia nie miały jednak wpływu na wynik wyborów.

21. Prowadzenie agitacji w lokalu wyborczym w dniu wyborów
I NSW 4032/20

Uzasadnieniem dla regulacji zakazu agitacji wyborczej w ustawowo określonym okresie jest danie wyborcom czasu na spokojne podjęcie decyzji wyborczej, na uspokojenie emocji związanych z intensywną agitacją oraz na refleksję nad znaczeniem i wagą aktu głosowania.

W sprawie wnosząca protest zarzuciła naruszenie przepisów dotyczących głosowania, tj. art. 105 w związku z art. 107 w związku z art. 82 w związku z art. 287 k.wyb. W uzasadnieniu wskazała, że na terenie lokalu wyborczego podczas drugiej tury głosowania była świadkiem niedozwolonej agitacji, polegającej na przywożeniu przez kobietę, która już swój głos oddała, kolejnych osób w podeszłym wieku oraz nakłanianiu ich do oddania głosu na konkretnego kandydata poprzez jego wskazanie. Czynność ta została stwierdzona przez odwołującą osobiście dwukrotnie, natomiast z informacji przekazanych przez członków komisji wynikało, że zdarzenie to miało miejsce również podczas pierwszej tury głosowania. Na dowód opisanych powyżej okoliczności wnosząca protest załączyła kopię protokołu wyników głosowania w obwodzie 12 lipca 2020 r., w którym wskazano w adnotacji dotyczącej uwag mężów zaufania, że: „W trakcie głosowania Pani po oddaniu głosu, przywiozła wyborców agitując na kogo głosować. Po upomnieniu sytuacja się nie powtórzyła.”.

Mając na uwadze podniesiony zarzut, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że zgodnie z art. 105 § 1 k.wyb. agitacją wyborczą jest publiczne nakłanianie lub zachęcanie do głosowania w określony sposób, w tym w szczególności do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego. Zgodnie natomiast z treścią art. 107 k.wyb. w dniu

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

głosowania oraz na 24 godziny przed tym dniem prowadzenie agitacji wyborczej, w tym zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień oraz rozpowszechnianie materiałów wyborczych jest zabronione. Agitacja wyborcza w lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym ten lokal się znajduje, jest zabroniona. W okresie ciszy wyborczej bezwzględnie jest zabronione prowadzenie jakiegokolwiek agitacji wyborczej w lokalu wyborczym lub na terenie budynku, w którym lokal się znajduje. Złamanie tego zakazu zagrożone jest sankcją karną (zob. art. 494 § 1 pkt 4 oraz art. 498 k.wyb.). Uzasadnieniem dla regulacji zakazu agitacji wyborczej w ustawowo określonym okresie jest danie wyborcom czasu na spokojne podjęcie decyzji wyborczej, na uspokojenie emocji związanych z intensywną agitacją oraz na refleksję nad znaczeniem i wagą aktu głosowania.

W ocenie Sądu Najwyższego, nie ulegało wątpliwości, że działanie o charakterze agitacyjnym, opisane przez wnoszącą protest, zostało potwierdzone przez obwodową komisję wyborczą, która uwzględniła uwagę o zdarzeniu w protokole z przebiegu głosowania. Sąd Najwyższy wyraził opinię, że w tej sytuacji zarzut protestu jest zasadny, lecz naruszenie przepisów nie miało wpływu na wynik głosowania.

**22. Nieumieszczenie wyborcy w spisie wyborców mimo
uprzedniego pozytywnego rozpatrzenia jego wniosku
o dopisanie do spisu wyborców**

*I NSW 1210/20, I NSW 2786/20, I
NSW 2974/20, I NSW
5767/20*

W sprawie I NSW 1210/20 wnoszący protest zarzucił pozbawienie go prawa wyborczego oraz podwójne wpisanie innej osoby na listy w różnych lokalach wyborczych.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Rozpoznając wniesiony protest, Sąd Najwyższy przypomniał, że zgodnie z przepisem art. 28 § 1 k.wyb., wyborca na jego pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania na obszarze gminy: 1) właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania albo 2) w której czasowo przebywa. W przypadku ponownego głosowania w wyborach Prezydenta RP, przeprowadza się je na podstawie drugiego egzemplarza spisu wyborców podlegającego aktualizacji (art. 319 § 2 k.wyb.). W oparciu o przepis § 14 ust. 1 r.s.w., w wyborach Prezydenta RP, w których przeprowadza się głosowanie ponowne, w okresie między dniem pierwszego głosowania a dniem ponownego głosowania, spis wyborców jest aktualizowany w sposób określony w § 10–13 r.s.w. Oznacza to, że w przypadku gdy wyborca składa pisemny wniosek, o którym mowa w przepisie art. 28 § 1 k.wyb., powinien zostać dopisany do odpowiedniego spisu wyborców (§ 11 ust. 1 pkt 2 r.s.w.). Jednocześnie skreśla się ze spisu wyborców osoby, co do których otrzymano urzędowe zawiadomienie o wpisaniu do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania (§ 13 ust. 1 pkt 5 r.s.w.). Niedopisanie wnoszącego protest do spisu wyborców, jak i ujęcie wskazanej w proteście osoby w dwóch spisach wyborców, stanowiło naruszenie przepisów dotyczących głosowania.

W sprawie I NSW 2974/20 wnosząca protest podniosła natomiast naruszenie przepisów Konstytucji i prawa wyborczego, polegające na nedoręczeniu jej zaświadczenia o prawie do głosowania, co skutkowało pozbawieniem jej czynnego prawa wyborczego.

Zdaniem Sądu Najwyższego skarżąca uprawdopodobniła dołączonymi wydrukami z wiadomości e-mail, że: 1. wystąpiła o skreślenie z listy wyborców w obwodzie za granicą (Manchester, Wielka Brytania), a następnie o dopisanie jej do listy wyborców w Polsce, 2. pomimo wykreślenia jej z obwodu za granicą nie dopisano jej do spisu wyborców

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

w Polsce, 3. na skutek interwencji i pomocy konsula przywrócono ją do spisu wyborców wystawiając jednocześnie zaświadczenie o prawie do głosowania. Zaświadczenie wydano bez zbędnej zwłoki (8 lipca 2020 r.) i nadano pocztą, co może uczynić konsul w szczególnie uzasadnionych okolicznościach zgodnie z § 11 ust. 6 rozporządzenia Ministra Spraw Zagranicznych z 29 maja 2017 r. w sprawie spisu wyborców przebywających za granicą (Dz.U. 2017, poz. 1130 ze zm.; dalej: „r.s.w.z.”). Mimo to nie dotarło ono na czas tak, aby wnosząca protest mogła skorzystać z czynnego prawa wyborczego. Czyniło to w ocenie Sądu Najwyższego analizowany protest zasadnym, albowiem w sprawie naruszono konstytucyjnie i ustawowo zagwarantowane czynne prawo wyborcze obywatela (art. 10 § 1 k.wyb.).

**23. Nieumieszczenie wyborcy w spisie wyborców w dniu
głosowania w związku z wcześniejszym pobytem wyborcy
w zakładzie leczniczym**

I NSW 3684/20, I NSW 5226/20

W sprawie I NSW 3684/20 wnoszący protest podniósł, że jego nazwisko zostało wykreślone z listy wyborców właściwej dla miejsca zameldowania w związku z pobytem wnoszącego protest podczas pierwszej tury głosowania w szpitalu położonym poza jego miejscem zamieszkania. W okresie od 22 czerwca 2020 r. do 26 czerwca 2020 r. skarżący przebywał w szpitalu na badaniach, jednakże głos zamierzał oddać w miejscu zamieszkania. Okoliczność wykreślenia skarżącego z listy wyborców w jego miejscu zamieszkania uniemożliwiła mu zrealizowanie czynnego prawa wyborczego.

Sąd Najwyższy zauważył, że art. 12 § 1 k.wyb. stanowi, że w wyborach głosowanie przeprowadza się w stałych i odrębnych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy. Zgodnie natomiast z art. 12 § 4 k.wyb. rada gminy, w drodze uchwały, na wniosek wójta, tworzy odrębny obwód głosowania w zakładzie leczniczym, domu pomocy

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców. Nieutworzenie obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby kierującej daną jednostką. Spis wyborców w powyższych jednostkach sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą w nich przebywać w dniu wyborów, a wykazy takowe osoba kierująca daną jednostką przekazuje do urzędu gminy najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów (art. 29 § 1 i 3 k.wyb.). Bardziej precyzyjne reguły co do tworzenia spisu wyborców w takich obwodach określono w § 6 r.s.w. Z § 6 ust. 5 wynika wyraźnie, że kierujący zakładem, w którym utworzono obwód głosowania, powiadamia osoby objęte wykazem, że zostaną skreślone ze spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania i będą mogły głosować w wyborach wyłącznie w obwodzie głosowania utworzonym w zakładzie, a w innym obwodzie głosowania – po uprzednim uzyskaniu zaświadczenia o prawie do głosowania z urzędu gminy, na której terenie położony jest zakład. Przepisy kodeksu wyborczego przewidują, że głosować może tylko wyborca wpisany do spisu wyborców, jego pełnomocnik albo wyborca dopisany do spisu wyborców, a jedną z kategorii osób w stosunku do których przewidziano możliwość dopisania do spisu wyborców jest osoba skreślona ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z wpisaniem tej osoby do spisu wyborców w jednostce, o której mowa w art. 12 § 4 k.wyb. (np. zakładzie leczniczym), jeśli udokumentuje, iż opuściła tę jednostkę przed dniem wyborów (art. 51 § 2 pkt 3 k.wyb.).

Sąd Najwyższy stwierdził, że wnoszący protest zgodnie z przepisami kodeksu wyborczego został z mocy prawa ujęty w spisie wyborców w Specjalistycznym Szpitalu w G., co oznaczało jednocześnie skreślenie go ze spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania. Wnoszący protest, który przed dniem drugiej tury wyborów opuścił szpital, w którym utworzono odrębny obwód głosowania i tam był

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

umieszczony w spisie wyborców, miał jednak prawo do dopisania w dniu wyborów do spisu wyborców w obwodzie wyborczym właściwym dla miejsca jego stałego zamieszkania, w którym zgłosił się w celu oddania głosu. Wynika to wprost z przepisu art. 51 § 2 pkt 3 k.wyb. Z tych względów, Sąd Najwyższy podzielił stanowisko zajęte w postanowieniu Sądu Najwyższego z 25 października 2011 r. (III SW 43/11), w którym przyjęto w analogicznym stanie faktycznym zasadność zarzutów protestu, ale bez wpływu na wynik wyborów.

24. Niewykreślanie wyborcy ze spisu wyborców pomimo wydania mu zaświadczenia o prawie do głosowania

I NSW 2139/20

Uchybieniem dotyczącym głosowania jest nie wykreślenie danej osoby z rejestru wyborców, pomimo wydania jej zaświadczenia o prawie do głosowania.

W sprawie wnosząca protest będąca przewodniczącą jednej z obwodowych komisji wyborczych zarzuciła naruszenie prawa polegające na tym, że co najmniej jeden wyborca we wskazanej w proteście obwodowej komisji wyborczej przedstawił zaświadczenie o prawie do głosowania, nie będąc jednocześnie wykreślonym ze spisu wyborców w swoim obwodzie. W ten sposób mógł on zagłosować dwa razy. Wnosząca protest ustaliła tę nieprawidłowość na podstawie oświadczenia wyborcy, którego dotyczyła opisana okoliczność. Po konsultacji z działem ewidencji mieszkańców został on wykreślony ze spisu i dopisany na podstawie zaświadczenia, a następnie otrzymał kartę do głosowania. Powyższe uchybienie zostało odnotowane przez męża zaufania w protokole głosowania w obwodzie.

Rozpoznając wniesiony protest, Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z przepisem art. 3 k.wyb. w tych samych wyborach głosować można tylko jeden raz. Wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

wyborców (art. 26 § 2 k.wyb.). Zgodnie z § 13 ust. 1 pkt 7 r.s.w., ze spisu wyborców skreśla się osoby, którym wydano zaświadczenie o prawie do głosowania, o którym mowa w art. 32 § 1 k.wyb. Treść powyższych uregulowań prowadzi do wniosku, że uchybieniem dotyczącym głosowania jest nie wykreślenie danej osoby z rejestru wyborców, pomimo wydania jej zaświadczenia o prawie do głosowania. Sąd Najwyższy uznał wobec tego zarzut podniesiony przez wnoszącą protest za zasadny, lecz bez wpływu na ważność wyborów. Wnosząca protest wyraziła co prawda przekonanie o możliwości wystąpienia większej liczby takich naruszeń, ale w żaden sposób nie uprawdopodobniła swoich przypuszczeń.

25. Brak skutecznego poinformowania wyborcy o umieszczeniu go w spisie wyborców w odrębnym obwodzie wyborczym z mocy prawa

I NSW 1739/20

W jednej ze spraw przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego był protest, w którym sformułowano zarzut dotyczący braku należytego poinformowania wyborcy o umieszczeniu go – z mocy prawa – w spisie wyborców w odrębnym obwodzie wyborczym.

Wnosząca protest podniosła, że podczas pobytu w sanatorium w okresie pierwszej tury wyborów świadomie zrezygnowała z udziału w głosowaniu i nie wystąpiła o zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu swojego zamieszkania. Następnie, w trakcie drugiej tury wyborów udała się do lokalu obwodowej komisji wyborczej właściwej dla miejsca swojego zamieszkania i wtedy okazało się, że jej nazwisko nie figuruje w spisie wyborców. Wnosząca protest podniosła przy tym, że podczas pobytu w sanatorium nie została poinformowana, że została tam uwzględniona na liście wyborców.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Według Sądu Najwyższego, podniesiony zarzut okazał się zasadny, choć naruszenie to nie miało wpływu na wynik wyborów.

Sąd Najwyższy uznał za dostatecznie uprawdopodobnione zdarzenie opisane w proteście. Wnosząca protest nie została poinformowana o umieszczeniu jej nazwiska w spisie wyborców w sanatorium i konsekwencjach, jakie ta zmiana wywoływała, co należy do obowiązków dyrektora podmiotu leczniczego (§ 6 ust. 5 r.s.w.). Sąd Najwyższy, uznając zasadność protestu, wziął także pod uwagę to, że umieszczenie nazwiska wnoszącej protest nastąpiło z mocy prawa oraz to, że w sytuacji gdy korzystającymi z usług sanatoriów są osoby starsze (tak jak wnosząca protest), standard informacyjny musi być podniesiony.

26. Brak dopisania wyborcy do spisu wyborców w obwodzie głosowania w Polsce pomimo wykreślenia go ze spisu wyborców w obwodzie głosowania za granicą

I NSW 3365/20

W sprawie wnoszący protest zarzucił naruszenie przepisów Konstytucji i prawa wyborczego, polegające na niedoręczeniu mu zaświadczenia o prawie do głosowania, co skutkowało pozbawieniem go czynnego prawa wyborczego.

Sąd Najwyższy wskazał, że skarżący uprawdopodobnił dołączonymi wydrukami z wiadomości e-mail, że: 1. wystąpił po pierwsze o skreślenie z listy wyborców w obwodzie za granicą (Manchester, Wielka Brytania), a następnie o dopisanie do listy wyborców w Polsce, 2. pomimo wykreślenia go z obwodu za granicą nie dopisano go do spisu wyborców w Polsce, 3. na skutek interwencji i pomocy konsula przywrócono go do spisu wyborców, wystawiając jednocześnie zaświadczenie o prawie do głosowania. Zaświadczenie wydano bez

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

zbędnej zwłoki (8 lipca 2020 r.) i nadano pocztą, co może uczynić konsul w szczególnie uzasadnionych okolicznościach zgodnie z § 11 ust. 6 r.s.w.z., jednak nie doszło ono na czas tak, aby skarżący mógł skorzystać z czynnego prawa wyborczego.

Czyniło to w ocenie Sądu Najwyższego analizowany protest zasadnym, albowiem w sprawie naruszono konstytucyjnie i ustawowo zagwarantowane czynne prawo wyborcze obywatela (art. 10 § 1 k.wyb.).

27. Bezzasadne wykreślenie wyborcy ze spisu wyborców, do którego wcześniej został on dopisany na swój wiosek

I NSW 2277/20

W sprawie I NSW 2277/20 Sąd Najwyższy wyraził opinię o zasadności protestu wniesionego z powodu nieprawidłowości, które polegały na dopisaniu wnoszącej protest (na skutek jej wniosku) do spisu wyborców, a następnie bezpodstawnym wykreśleniu jej z tego spisu.

Sąd Najwyższy zważył, że zgodnie z art. 26 § 1 i 2 k.wyb., osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisuje się do spisu wyborców, przy czym wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu wyborców. Na podstawie art. 28 § 1 k.wyb., wyborca na jego pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 5. dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania albo w której czasowo przebywa. Z kolei według § 13 ust. 1 r.s.w.z., ze spisu wyborców skreśla się m.in. osoby: skreślone z rejestru wyborców; wobec których wójt wydał decyzję, albo właściwy sąd rejonowy – postanowienie, o skreśleniu ze spisu wyborców w wyniku reklamacji; umieszczone w spisie wyborców w wyniku oczywistej omyłki; niemające prawa wybierania w rozumieniu art. 10 § 2 k.wyb.; w odniesieniu do których otrzymano urzędowe zawiadomienie

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

o wpisaniu do rejestru wyborców lub o wpisaniu do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania (zob. art. 31 k.wyb.); wpisane do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania na obszarze gminy; którym wydano zaświadczenie o prawie do głosowania, o którym mowa w art. 32 § 1 k.wyb.

Według Sądu Najwyższego, w omawianej sprawie żadna z powyższych przesłanek uprawniających do skreślenia wnoszącej protest ze spisu wyborców nie zachodziła. Brak było zatem podstaw do wykreślenia wnoszącej protest ze spornego spisu wyborców. Doszło tym samym do naruszenia przepisów kodeksu wyborczego, które jednak nie miało wpływu na wynik wyborów, gdyż dotyczyło sytuacji jednostkowej.

28. Wykreślenie wyborcy ze spisu w jednym obwodzie głosowania z jednoczesnym dopisaniem do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania bez jego wiedzy i wniosku

I NSW 408/20

W sprawie wnoszący protest wskazał na nieprawidłowości, które polegały na wykreśleniu go bez jego zgody ze spisu wyborców w jednej z obwodowych komisji wyborczych, a dopisaniu do spisu w innej komisji. Jako osoba niepełnosprawna nie składał żadnego wniosku o dopisanie go do spisu wyborców w innej części Polski.

Sąd Najwyższy wskazał, że wykreślenie wnoszącego protest z jednego spisu wyborców i dopisanie go do spisu wyborców w innym obwodzie nastąpiło bez jego wniosku i wiedzy, na skutek omyłki urzędnika, a zatem z naruszeniem art. 28 k.wyb. Ze względu na to, że dopisanie do spisu wyborców nastąpiło bez jego wiedzy, nie mógł on skorzystać z reklamacji przewidzianej w art. 37 k.wyb. W opisanej sytuacji wyborca został pozbawiony możliwości głosowania, co skutkowało naruszeniem przepisu kodeksu wyborczego dotyczącego głosowania.

29. Wprowadzenie wyborcy w błąd co do możliwości wpisania na listę wyborców w Polsce, co z uwagi na upływ terminów określonych w prawie wyborczym uniemożliwiło mu skorzystanie z czynnego prawa wyborczego

I NSW 280/20

W sprawie wnosząca protest zarzuciła popełnienie przestępstwa określonego w art. 248 pkt 1 k.k. w związku z pozbawieniem jej możliwości skorzystania z gwarantowanego w Konstytucji czynnego prawa wyborczego. Naruszenie to, jej zdaniem, miało wpływ na wynik wyborów. Wnosząca protest podniosła, że jako wyborca przebywający podczas pierwszej tury wyborów Prezydenta RP za granicą (we Francji) zgłosiła drogą elektroniczną zamiar głosowania korespondencyjnego. Do kraju wróciła na drugą turę wyborów. W związku z wyborami korespondencyjnymi konsulat RP w Paryżu był zamknięty i nie istniała możliwość odebrania zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów. Również w urzędzie gminy wnoszącej protest nie udało się uzyskać zaświadczenia do głosowania w Polsce. Została powiadomiona przez konsulat, że nie ma możliwości otrzymania powyższego zaświadczenia z uwagi na to, że pakiet wyborczy został już do niej wysłany. Następnie uzyskała informację, że może zostać skreślona ze spisu wyborców we Francji, co gwarantowało jej możliwość głosowania w kraju. W opinii wnoszącej protest, wcześniejsze wprowadzenie jej w błąd przez organ państwowy spowodowało, że została pozbawiona prawa do głosowania, ponieważ nie figurowała już w żadnym spisie wyborców, a to z kolei wypełniło znamiona przestępstwa z art. 248 pkt 1 k.k. oraz doprowadziło do naruszenia przepisu art. 62 ust. 1 Konstytucji.

Odnosząc się do podniesionego przez skarżącą zarzutu, Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z przepisem art. 3 ust. 1 pkt 2 u.wyb.2020, zamiar głosowania korespondencyjnego za granicą wyborca zgłasza konsulowi do 15 dnia przed dniem wyborów. Zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego dotyczy również ponownego głosowania (art. 3 ust.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

7 u.wyb.2020). Wyborca na swój pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów jest dopisywany do spisu wyborców w wybranim przez siebie obwodzie głosowania na obszarze gminy, w której czasowo przebywa (art. 28 § 1 pkt 2 k.wyb.). W takim wypadku o dopisaniu lub wpisaniu do spisu wyborców osób, o których mowa w art. 28 k.wyb., niezwłocznie zawiadamia się urząd gminy właściwy ze względu na miejsce ich stałego zamieszkania lub ostatniego zameldowania na pobyt stały, a w przypadku osób stale zamieszkałych za granicą – konsula właściwego ze względu na miejsce ich stałego zamieszkania za granicą (art. 31 k.wyb.). Wyborca jest skreślany z wcześniejszego spisu wyborców – w przypadku osób zamieszkujących za granicą przez właściwego konsula (§ 7 ust. 1 pkt 5 r.s.w.z.). Ustawodawca nie ograniczył tego uprawnienia w stosunku do wyborców, którzy zgłosili zamiar głosowania korespondencyjnego, w przypadku gdy przy ponownym głosowaniu złożyli we właściwym terminie wnioski o wpis na listę wyborców w innym miejscu niż odpowiadające adresowi, na który miał zostać przesłany pakiet wyborczy. Jego wysłanie wiąże się z odmową wydania zaświadczenia o prawie do głosowania (art. 3 ust. 8 u.wyb.2020), ale nie pozbawia wyborcy prawa wpisu do spisu wyborców w ramach głosowania osobistego.

Czyn zabroniony stypizowany w przepisie art. 248 pkt 1 k.k. polega na sporządzaniu listy kandydujących lub głosujących z pominięciem uprawnionych lub wpisaniem nieuprawnionych w związku z wyborami do Sejmu RP, do Senatu RP, wyborem Prezydenta RP, wyborami do Parlamentu Europejskiego, wyborami organów samorządu terytorialnego lub referendum. Przyjmuje się, że jego istotą jest sfałszowanie list wyborczych poprzez nierzetelne sporządzanie list osób kandydujących lub głosujących (*W. Kozielowicz*, Komentarz do art. 248 k.k., w: *R. Stefański* (red.), Kodeks karny. Komentarz, Legalis 2020).

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

W ocenie Sądu Najwyższego, uchybienie, które zarzuciła wnosząca protest polegało na wprowadzeniu w błąd co do możliwości wpisania się na listę wyborców w kraju, które uniemożliwiło wnoszącej protest skorzystanie z przysługującego jej czynnego prawa wyborczego z uwagi na upływ terminów. Nie wypełniało ono jednak znamion czynu z art. 248 pkt 1 k.k. Biorąc pod uwagę treść podniesionego przez wnoszącą protest zarzutu, Sąd Najwyższy uznał, że w sprawie doszło do naruszenia przepisów dotyczących głosowania. Naruszenie to nie miało jednak wpływu na wynik wyborów.

30. Umieszczenie wyborcy w dwóch spisach wyborców co hipotetycznie umożliwiałoby mu oddanie dwóch ważnych głosów

*I NSW 491/20, I NSW 1210/20,
I NSW 4107/20, I NSW
4900/20, I NSW 5299/20*

W sprawie I NSW 1210/20 wnoszący protest zarzucił pozbawienie go prawa wyborczego oraz podwójne wpisanie innej osoby na listy w różnych lokalach wyborczych. Wnoszący protest oraz wskazana osoba dopisali się poprzez platformę ePUAP do spisu wyborców w gminie W. W pierwszej turze wyborów oddali głosy w miejscu odpowiadającym treści złożonych przez nich wniosków. Następnie złożyli wnioski o dopisanie ich do listy wyborców w stolicy, gdzie znajdowało się ich miejsce zamieszkania. Wnoszący protest uzyskał z jednego z biur Urzędu m.st. Warszawy informację, że dopisując się do listy wyborców przed pierwszą turą, nie ma już możliwości zmiany komisji wyborczej przez Internet. W dniu drugiej tury wyborów wnoszący protest nie figurował na liście wyborców w komisji w stolicy, w przeciwieństwie do wskazanej przez niego osoby. Obydwoje byli także wpisani w tym dniu na liście wyborców w komisji w gminie W.

Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z przepisem art. 28 § 1 k.wyb., wyborca, na jego pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

w 5 dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania na obszarze gminy: 1) właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania albo 2) w której czasowo przebywa.

Ponowne głosowanie przeprowadza się na podstawie drugiego egzemplarza spisu wyborców podlegającego aktualizacji (art. 319 § 2 k.wyb.). W oparciu o § 14 ust. 1 r.s.w. w wyborach Prezydenta RP, w których przeprowadza się głosowanie ponowne, w okresie między dniem pierwszego głosowania a dniem ponownego głosowania, spis wyborców jest aktualizowany w sposób określony w § 10–13 tego rozporządzenia. Oznacza to, że w przypadku, gdy wyborca składa pisemny wniosek, o którym mowa w przepisie art. 28 § 1 k.wyb., powinien zostać dopisany do odpowiedniego spisu wyborców (§ 11 ust. 1 pkt 2 r.s.w.). Jednocześnie skreśla się ze spisu wyborców osoby, co do których otrzymano urzędowe zawiadomienie o wpisaniu do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania (§ 13 ust. 1 pkt 5 r.s.w.).

Wobec tego zarówno niedopisanie wnoszącego protest do spisu wyborców w Warszawie, jak i ujęcie wskazanej przez niego osoby w dwóch spisach wyborców, stanowiło naruszenie przepisów dotyczących głosowania. Zarzut podniesiony przez wnoszącego protest Sąd Najwyższy uznał tym samym za zasadny, lecz pozostający bez wpływu na ważność wyborów.

31. Umieszczenie wyborcy w niewłaściwym spisie wyborców

I NSW 5226/20

W sprawie I NSW 5226/20 w proteście podniesiono zarzut uniemożliwienia udziału w głosowaniu w wyborach. Wnosząca protest wskazała, że w związku z pobytem w zakładzie leczniczym w dniach 24–27 czerwca 2020 r. została (bez jej wniosku) skreślona ze spisu

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

wyborców w swoim miejscu zamieszkania i dopisana do spisu wyborców sporządzonego dla szpitala. Po opuszczeniu placówki medycznej (co miało miejsce przed dniem głosowania) nie została jednak ujęta w spisie wyborców w miejscu zamieszkania, gdyż nadal pozostawała w spisie sporządzonym dla zakładu leczniczego, w którym wcześniej przebywała.

W świetle powyższych okoliczności Sąd Najwyższy uznał za dostatecznie uprawdopodobnione przyczyny umieszczenia nazwiska wnoszącej protest w niewłaściwym spisie wyborczym. Nie miał tym samym wątpliwości, że doszło w sprawie do naruszenia z art. 26 § 2 k.wyb.

32. Wprowadzenie wyborcy w błąd co do braku możliwości wydania i wysłania mu zaświadczenia o prawie do głosowania

I NSW 3125/20

W jednej ze spraw Sąd Najwyższy ocenił zasadność protestu, w którym zarzucono naruszenie art. 28 § 1 k.wyb. – poprzez odmowę dopisania wnoszącej protest do spisu wyborców w gminie zameldowania oraz naruszenie § 11 ust. 6 r.s.w.z. – poprzez odmowę wysłania zaświadczenia o prawie do głosowania przez konsula.

Wnosząca protest wskazała, że jako wyborca przebywający za granicą skutecznie zgłosiła wniosek o dopisanie do spisu wyborców w danym okręgu konsularnym i osobiście oddała tam głos w pierwszej turze wyborów. 7 lipca 2020 r. ze względów zdrowotnych musiała wyjechać do Polski. Próbowała dopisać się do spisu w jednej z gmin przez platformę ePUAP, ale system nie pozwalał na taką operację. Skontaktowała się więc z konsulatem i zapytała o możliwość wykreślenia ze spisu wyborców lub wysłania zaświadczenia o prawie do głosowania. Została poinformowana, że konsul nie wysyła zaświadczeń, ale wnosząca protest może napisać prośbę o wykreślenie ze spisu. Prośbę taką napisała, z zaznaczeniem, że ze względów zdrowotnych nie może

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

odebrać zaświadczenia osobiście. Otrzymała odpowiedź, że została wykreślona ze spisu wyborców, ale musi się dopisać do spisu wyborców w swojej gminie. Wiadomość ta została przesłana także do gminy. Wnosząca protest otrzymała również wiadomość z systemu elektronicznej rejestracji wyborców, że jej wniosek o dopisanie do spisu wyborców w obwodzie głosowania za granicą został odrzucony. Następnie wnosząca protest podjęła próbę upewnienia się w urzędzie gminy i w Krajowym Biurze Wyborczym co do braku możliwości dopisania do spisu wyborców w Polsce. Po raz kolejny skontaktowała się również z konsulem, prosząc o wysłanie zaświadczenia z powodu poważnych problemów zdrowotnych i proponując, że pokryje koszty przesyłki kurierem, ale otrzymała odpowiedź, że konsulat nie wysyła zaświadczeń poza obwód głosowania. 9 lipca 2020 r. wnosząca protest po raz kolejny skontaktowała się z konsulem, aby uzyskać informację, czy po skreśleniu ze spisu wyborców za granicą i wszystkich bezskutecznych próbach dopisania się do spisu w Polsce, może zagłosować w miejscu głosowania w pierwszej turze. Potwierdzono istnienie takiej możliwości, jednak głosowanie w tej miejscowości (za granicą) okazało się zbyt dużym zagrożeniem dla zdrowia wnoszącej protest. Podniosła ona, że gdyby początkowo nie została wprowadzona w błąd co do sytuacji prawnej, zdążyłaby wysłać kurierem upoważnienie do odbioru zaświadczenia osobiście, która mogłaby je odebrać z konsulatu i przesłać do Polski. W konsekwencji, zdaniem wnoszącej protest, opisane naruszenia doprowadziły do braku możliwości skorzystania przez nią z czynnego prawa wyborczego i miały wpływ na wynik wyborów.

Analizując powyższe okoliczności, Sąd Najwyższy podkreślił, że zgodnie z art. 28 § 1 k.wyb., wyborca, na jego pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 5. dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce jego

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

stałego zamieszkania albo w której czasowo przebywa. Na podstawie art. 35 § 1 k.wyb., wyborcy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula. Z kolei art. 319 § 2 k.wyb. stanowi, że ponowne głosowanie w wyborach Prezydenta RP przeprowadza się na podstawie drugiego egzemplarza spisu wyborców sporządzonego w związku z głosowaniem w pierwszej turze, podlegającego aktualizacji. Natomiast jeśli chodzi o zaświadczenie o prawie do głosowania, to na podstawie art. 35 § 3 k.wyb. przepis art. 32 § 1 k.wyb. dotyczący wydawania zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów, stosuje się odpowiednio do wyborców, o których mowa w wyżej przytoczonym art. 35 § 1 k.wyb., z tą różnicą, że zaświadczenie wydaje konsul, który sporządził spis wyborców. Zgodnie z § 11 ust. 5 i 6 r.s.w.z., wyborca może odebrać zaświadczenie osobiście lub przez upoważnioną pisemnie osobę. W szczególnie uzasadnionych przypadkach konsul może wysłać wyborcy zaświadczenie za zwrotnym pokwitowaniem odbioru.

W świetle przytoczonych przepisów oraz wobec nieuzasadnionej odmowy wydania i przesłania wnoszącej protest zaświadczenia o prawie do głosowania, jak również wobec wprowadzenia jej w błąd co do możliwości dopisania się do spisu wyborców w drugiej turze w przypadku wcześniejszego dopisania się do innego spisu wyborców w pierwszej turze wyborów, Sąd Najwyższy stwierdził, że protest był zasadny. Według Sądu Najwyższego, konsul nie tylko wprowadził w błąd wnoszącą protest, ale także niesłusznie odmówił wysłania zaświadczenia, gdyż obiektywne okoliczności (stan epidemii) oraz fakt przebywania przez wnoszącą protest w Polsce, stanowiły, w ocenie Sądu Najwyższego, wystarczającą okoliczność do uznania, że zachodził przypadek szczególnie uzasadniony.

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Zdaniem Sądu Najwyższego, uznane za uzasadnione naruszenie przepisów kodeksu wyborczego nie miało jednak wpływu na wynik wyborów, gdyż dotyczyło sytuacji jednostkowej.

33. Wadliwe wystawienie zaświadczenia o prawie do głosowania powodujące niedopuszczenie wyborcy do głosowania

*I NSW 2424/20, I NSW 2949/20,
I NSW 3669/20*

W sprawie I NSW 2424/20 wnosząca protest zarzuciła niedopuszczenie jej do głosowania pomimo wpisu do spisu wyborców 12 lipca 2020 r., gdyż oba zaświadczenia o prawie do głosowania zostały wydane na pierwszą turę głosowania 28 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy wskazał, że wnosząca protest oparła swoje zarzuty na naruszeniu przez organy samorządu terytorialnego przepisów dotyczących prawidłowego sporządzenia i wydania zaświadczenia o prawie do głosowania. Jak wynika z treści protestu, skarżąca pomimo że była uprawniona do głosowania, na skutek opatrzenia obu zaświadczeń o prawie do głosowania tą samą datą (tj. 28 czerwca 2020 r.) została pozbawiona prawa oddania głosu w drugiej turze wyborów. W opisanym stanie faktycznym Sąd Najwyższy uznał, że zgłoszony zarzut jest zasadny, co jednak nie miało wpływu na wynik wyborów.

34. Wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania w terminie uniemożliwiającym skorzystanie przez wyborcę z przysługującego mu czynnego prawa wyborczego

*I NSW 372/20, I NSW 2144/20, I
NSW 2974/20*

W sprawie I NSW 372/20 wnosząca protest podniosła naruszenie przepisów Konstytucji i prawa wyborczego poprzez nedoręczenie jej

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

zaświadczenia o prawie do głosowania, co skutkowało pozbawieniem jej czynnego prawa wyborczego.

Sąd Najwyższy uznał, że skarżąca uprawdopodobniła dołączonymi wydrukami z wiadomości e-mail, że wystąpiła o uzyskanie zaświadczenia o prawie do głosowania 2 lipca 2020 r., którego nie otrzymała pocztą na czas, a wersji elektronicznej zaświadczenia nie honorowano w obwodowej komisji wyborczej, gdzie zamierzała zagłosować. Skoro konsul doręczył jej zaświadczenie pocztą (zgodnie z uprawnieniem wskazanym w § 11 ust. 6 r.s.w.z.) i nastąpiło to z dużym opóźnieniem (8 lipca 2020 r.), to jest prawdopodobne, że nie doszło ono do skarżącej na czas, uniemożliwiając skorzystanie z czynnego prawa wyborczego.

W opisanej sytuacji Sąd Najwyższy uznał protest za zasadny z uwagi na to, że naruszono czynne prawo wyborcze obywatela zagwarantowane konstytucyjnie i ustawowo (art. 10 k.wyb.).

35. Nieuzasadniona odmowa wydania karty do głosowania ze względu na brak hologramu na zaświadczeniu o prawie do głosowania sporządzonym przez konsula

I NSW 2255/20

Przepisy nie przewidują opatrywania zaświadczeń o prawie do głosowania wydawanych przez konsula RP hologramem. Hologramy takie w przypadku zaświadczeń konsularnych nie są wymagane innymi przepisami prawa, nie są także stosowane w praktyce konsularnej.

W sprawie wnoszący protest uzyskali zaświadczenia o prawie do głosowania wystawione przez Konsula RP w Reykjavíku i udali się z zaświadczeniami do lokalu wyborczego w Warszawie. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej w Warszawie odmówił wydania im karty do głosowania argumentując, iż zaświadczenia wydane przez konsula są

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

niekompletne z uwagi na brak hologramu. Wnoszący protest nie mogli więc zagłosować. Do protestów załączono kopie przedmiotowych zaświadczeń o prawie do głosowania wydanych przez konsula RP. Wnoszący protest wskazali ponadto, iż miało miejsce „naruszenie w czasie kampanii wyborczej przepisów Konstytucji, kodeksu wyborczego oraz przepisów karnych”, które miało „olbrzymi wpływ na wynik wyborów”.

W ocenie Sądu Najwyższego zarzut dotyczący odmowy wydania karty do głosowania w związku z brakiem hologramu na zaświadczeniu o prawie do głosowania wydanym przez konsula RP był zasadny.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że wzór i sposób wydania przez konsula RP zaświadczenia o prawie do głosowania określa § 11 r.s.w.z. wraz z załącznikiem nr 4. Ustęp 2 § 11 r.s.w.z. wskazuje, iż zaświadczenie zabezpiecza się przed sfałszowaniem przez umieszczenie w jego lewym górnym rogu odcisku pieczęci urzędowej przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego wydającego zaświadczenie używanej do tłoczenia w papierze, a w przypadku jej braku – odcisku pieczęci konsula używanej do tuszu. Ustęp 3 przewiduje, że konsul opatruje zaświadczenie podpisem oraz pieczęcią urzędową przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego używaną do tuszu.

Sąd Najwyższy zauważył, że powołane przepisy nie przewidują opatrywania zaświadczeń o prawie do głosowania wydawanych przez konsula RP hologramem. W przypadku zaświadczeń konsularnych nie jest to przewidziane żadnymi przepisami. Nie jest również praktykowane.

Sąd Najwyższy stwierdził, że w sytuacji opisanej w proteście, zaświadczenia wydane przez konsula były prawidłowe. Powinny zatem zostać przyjęte przez przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej i stanowić podstawę do wydania kart do głosowania. W sprawie doszło

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

do naruszenia prawa do głosowania składających protest na skutek nieprawidłowego zastosowania przepisów prawa przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej. Zdarzenia te miały jednakże charakter incydentalny i nie miały wpływu na wynik wyborów.

V. UCHWAŁA O WAŻNOŚCI WYBORÓW

Sąd Najwyższy rozstrzyga o ważności wyboru Prezydenta RP w formie uchwały co do zasady w ciągu 30 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą.

art. 324 § 2 k.wyb.

W ustawie z 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta RP zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego na podjęcie uchwały o ważności wyboru Prezydenta RP przewidziano termin 21 dni od dnia podania wyniku wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą.

art. 15 ust. 3 u.wyb.2020

W przedmiocie ważności wyborów Sąd Najwyższy orzeka w składzie całej Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej. Uchwała podejmowana jest na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów.

art. 324 § 1–2 k.wyb

3 sierpnia 2020 r. Sąd Najwyższy, po zapoznaniu się z treścią sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opiniami wydanymi w wyniku rozpoznania protestów wyborczych, podjął uchwałę stwierdzającą ważność wyboru Andrzeja Sebastiana Dudy na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dokonanego 12 lipca 2020 r (I NSW 5890/20). Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej i Prokurator Generalny wnieśli o podjęcie uchwały stwierdzającej ważność wyboru Andrzeja Sebastiana Dudy na

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dokonanego 12 lipca 2020 r.

O ile przy rozpatrywaniu protestów wyborczych jurysdykcja Sądu Najwyższego zgodnie z art. 129 ust. 2 Konstytucji jest określona przez ustawę (kodeks wyborczy, a w przypadku wyborów prezydenckich 2020 r. także ustawę z 2 czerwca 2020 r.) i ogranicza się do badania zgodności działań organów wyborczych z przepisami kodeksu wyborczego i wystąpienia przestępstw określonych w rozdziale XXXI k.k. – w zakresie opisanym w art. 82 § 1 k.wyb., o tyle przy podejmowaniu uchwały w przedmiocie ważności wyborów, Sąd Najwyższy ma szerszą jurysdykcję. Jest on bowiem uprawniony do tego, aby zająć stanowisko w przedmiocie oceny wyborów w świetle Konstytucji. Oceny takiej Sąd Najwyższy dokonał podejmując uchwałę 3 sierpnia 2020 r.

W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd Najwyższy wskazał m.in., że:

- „W demokratycznym państwie prawnym niedopuszczalne jest stworzenie takich warunków prawnych i faktycznych, w których akt wyborczy nie może zostać zrealizowany. Mimo niewprowadzenia żadnego z przewidzianych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanów nadzwyczajnych, wybory 10 maja 2020 r. nie odbyły się. Wobec zaistnienia takiej, nieprzewidzianej Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej sytuacji, obowiązkiem państwa było niezwłoczne doprowadzenie do przeprowadzenia wyborów. Mając na uwadze dwie wartości konstytucyjne, tj. konieczność zapewnienia warunków dla wyrażenia woli suwerena co do osoby przyszłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i konieczność uszanowania terminów konstytucyjnych, Sąd Najwyższy uznał, że w opisanych okolicznościach ponowne zarządzenie przez Marszałka Sejmu RP

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

3 czerwca 2020 r. wyborów na dzień 28 czerwca 2020 r. – w związku z treścią uchwały Państwowej Komisji Wyborczej nr 129/2020 z 10 maja 2020 r. – pozwoliło zrealizować obie te wartości w najwyższym możliwym stopniu. Równocześnie Sąd Najwyższy zauważył, że prawo wyborcze nie przewiduje rozwiązań adekwatnych do tak szczególnej sytuacji, jaka powstała w związku z pandemią wywołaną wirusem SARS-CoV-2. Stan epidemii, połączony z sytuacją nieodbycia się wyborów w konstytucyjnym terminie, w ocenie Sądu Najwyższego mieści się w zakresie „nadzwyczajnych okoliczności o charakterze obiektywnym”, wskazanych przez Trybunał Konstytucyjny. Sąd Najwyższy miał również na uwadze, że zmiany w prawie wyborczym wprowadzone powołaną ustawą rozszerzyły możliwość udziału obywateli w głosowaniu w warunkach pandemii, w szczególności przez głosowanie korespondencyjne, co służyło pełniejszej realizacji praw wyborczych obywateli polskich, w tym czynnego prawa wyborczego (art. 62 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), a także zasad Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: demokratyzmu (art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) oraz ciągłości władzy, których Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jest gwarantem (art. 126 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej);

– Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej są powszechne, równe, bezpośrednie i tajne (art. 127 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Każdemu wyborcy przysługuje jeden głos o takiej samej sile, a każdy kandydat ma równe prawa w takiej samej sytuacji. Nierówny dostęp kandydatów do środków masowego przekazu nie wpływa na ważność wyborów, dopóki zapewniony jest nieskrępowany (prawnie i faktycznie) pluralizm mediów. Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że dobrą praktyką odnoszącą się do procesu wyborczego powinno być neutralne podejście władz publicznych do kampanii wyborczej. Kampania powinna być relacjonowana we wszystkich mediach, zwłaszcza publicznych,

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

w sposób rzetelny. Sygnalizowane w przestrzeni publicznej i w protestach wyborczych naruszenia tych standardów nie przybrały jednak postaci, w której ograniczona zostałaby możliwość wolnego wyboru.”.

Uchwała Sądu Najwyższego z 3 sierpnia 2020 r. o stwierdzeniu ważności wyboru Prezydenta RP została opublikowana w Dzienniku Ustaw z 4 sierpnia 2020 r. pod poz. 1335:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200001335/O/D20201335.pdf>

Pełna treść uchwały wraz z uzasadnieniem została opublikowana na stronie internetowej Sądu Najwyższego:

<http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/orzeczenia2/i%20nsw%205890-20.pdf>

VI. WYKAZ SKRÓTÓW

k.k. – ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1444 ze zm.)

k.wyb. – ustawa z 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1319 ze zm.)

Konstytucja – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

r.s.w. – rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 grudnia 2014 r. w sprawie spisu wyborców (Dz.U. 2015, poz. 5 ze zm.)

SĄD NAJWYŻSZY
Biuletyn IKNiSP

r.s.w.z. – rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z 29 maja 2017 r. w sprawie spisu wyborców przebywających za granicą (Dz.U. 2017, poz. 1130 ze zm.)

u.wyb.2020 – ustawa z 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego (Dz.U. 2020, poz. 979)

Wytyczne PKW 2020 r. – uchwała nr 183/2020 Państwowej Komisji Wyborczej z 10 czerwca 2020 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w obwodach głosowania utworzonych w kraju w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 28 czerwca 2020 r. (M.P. 2020, poz. 565)